
Könyvtár

Arany-Nagy Zsuzsanna

**KÖNYVTÁRAK A MŰVELTSÉG FEJLESZTÉSÉÉRT –
MÁR MEGVALÓSULT KEZDEMÉNYEZÉSEK ÉS
TOVÁBBI LEHETŐSÉGEK**

Absztrakt

A tanulmány a könyvtárak kulturális és társadalmi fejlődésben betöltött szerepét elemzi nemzetközi kontextusban, különös tekintettel a finn, amerikai és ausztrál könyvtári gyakorlatokra. A kutatás célja, hogy feltárja, miként járulnak hozzá a könyvtárak a műveltség növeléséhez, az olvasási szokások formálásához, valamint az esélyegyenlőség erősítéséhez. A hipotézis szerint a jól működő könyvtári rendszerek nemcsak az információs műveltséget fejlesztik, hanem jelentős szerepet vállalnak a közösségek formálásában és az innováció támogatásában. A kutatás alapját az IFLA által közzétett statisztikai adatok és nemzetközi jógyakorlatok elemzése adja.

A vizsgálat három ország példáján keresztül mutatja be a könyvtári rendszerek működését: Finnországban a könyvtárak magas látogatottsága és az olvasásra való ösztönzés kiemelkedő, míg az Amerikai Egyesült Államokban a könyvtárak közösségi térként betöltött szerepe és innovatív programjai bizonyítják jelentőségüket. Ausztrália esetében a fenntartható fejlődési célokat támogató kezdeményezések kerülnek előtérbe. Az eredmények rávilágítanak arra, hogy ezek az országok modellértékű példákat kínálnak a könyvtárak fejlesztésére mind elméleti, mind gyakorlati szempontból.

Szerencsére hazánkban is fontos a könyvtárak számára a fenntarthatóság. A Hamvas Béla Pest Megyei Könyvtár Zöldkönyvtári iránytű: 8 lépés környezetünk védelméért (Nagy és Varga, 2024) címmel olyan ajánlást adott ki, amelyek segítségével lehetnek a könyvtáraknak, hogyan csatlakozhatnak ők is a fenntartható működéshez.

A kutatás megállapítja, hogy a könyvtárak a digitális korban is nélkülözhetetlenek, mivel hozzáférést biztosítanak az információkhoz, támogatják a társadalmi egyenlőséget, és katalizátorként működnek a közösségi fejlődés érdekében. A tanulmány külön ajánlásokat fogalmaz meg a magyar könyvtárügy fejlesztésére, kiemelve a nemzetközi gyakorlatok adaptálásának lehetőségeit. A kutatás elméleti jelentősége a könyvtárak szerepének újragondolásában rejlik, míg gyakorlati haszna a fejlesztési irányok meghatározásában és az innovációs stratégiák kidolgozásában áll.

Kulcsszavak: könyvtári rendszerek; műveltségfejlesztés; társadalmi esélyegyenlőség

Bevezetés

A tanulmányban a könyvtárak szerepét vizsgálom a kulturális és társadalmi fejlődés különböző aspektusaiban. A kutatás nemcsak a nemzetközi könyvtári gyakorlatok elemzésére fókuszál. Különös figyelemmel kezeli az IFLA által szolgáltatott statisztikai adatokat, ugyanis a könyvtárlátogatások és olvasási szokások tekintetében meghatározott „top 3” ország áttekintéséhez azok elemzésére, különböző aspektusokból való vizsgálatára is

szükség van. A tanulmány célja az, hogy bemutassa, miként járulnak hozzá a könyvtárak a műveltségi szint növeléséhez, az olvasási szokások formálásához, valamint a társadalom különböző rétegei közötti esélyegyenlőség megteremtéséhez.

„A könyvtárak változatos társadalmi szerepeinek beteljesítéséhez szükséges, hogy a megújulás több szinten is érzékelhető legyen, azaz mindez a használókkal való kommunikációban is megjelenjen.” (Tóth, 2019.) A kutatás három ország – Finnország, az Amerikai Egyesült Államok és Ausztrália – példáján keresztül mutatja be azokat a jógyakorlatokat, amelyek a könyvtárak és az olvasás népszerűsítését, az információs műveltség fejlesztését és a társadalmi beilleszkedést segítik elő, kifejezetten újszerű, modern eszközöket és szemléletmódot követve, annak érdekében, hogy a felhasználói élmény a lehető legjobb legyen. Ezek az országok kiemelkedőek a könyvtári rendszerük fejlettségében, a lakosság műveltségi szintjében, valamint az innovációhoz való hozzájárulásukban. A finn könyvtárak magas látogatottsága és az olvasásra való ösztönzésük, az amerikai könyvtárak közösségi térként betöltött szerepe és különleges programjaik, valamint az ausztrál könyvtárak fenntartható fejlődési célokat támogató tevékenysége mind példaértékűek lehetnek más országok számára.

A kutatás jelentősége abban rejlik, hogy feltárja a könyvtárak szerepét a digitális korban, ahol az információs és kulturális hozzáférés egyre nagyobb jelentőséggel bír. Emellett megvizsgálja azokat a lehetőségeket, amelyekkel a könyvtárak tovább növelhetik hatásukat, és a 21. században is relevánsak maradhatnak. A tanulmány olyan ajánlásokat is megfogalmaz, amelyek a magyar könyvtárügy fejlesztését is elősegíthetik, a nemzetközi jógyakorlatok alapján.

A könyvtárak műveltségfejlesztő szerepe túlmutat az információk gyűjtésén és rendszerezésén – közösségi térként, az esélyegyenlőség eszközeként és a tudás megosztásának katalizátoraként működnek, ami alapvető fontosságú a fenntartható társadalmi fejlődés érdekében. Hivatkozhatunk a könyvtárakra, mint közösséget aktivizáló intézményekre (Tóth, 2015), amelyek azonban további kutatásokra, kérdések megválaszolására ösztönöznek. Jelen kutatás ezekre a kihívásokra és lehetőségekre keresi a választ.

Könyvtárlátogatások

Az összehasonlító nemzetközi könyvtári statisztikák elsődleges forrása az IFLA (International Federation of Library Association and Institutions = Könyvtári Egyesületek és Szervezetek Nemzetközi Szövetsége) által épített statisztikai adatbázis, a Library Map of the World (IFLA, é. n.). Magyarországon a könyvtárhasználat országos statisztikai adatait az Országos Széchényi Könyvtár Könyvtári Intézete gyűjti és szolgáltatja évről évre. (Országos Széchényi Könyvtár, é. n.) Azon nemzetközi szervezetek közül, melyek globális szintű statisztikákat készítenek, egyedül az IFLA az a szervezet, amely évről évre megkeresi nemzeti könyvtárunkat a Magyar Könyvtárosok Egyesületén keresztül az éves statisztikai adatok begyűjtése céljából. Ennek okán feltételezem, hogy a nemzetközi könyvtári statisztikák elsődleges, releváns forrásai az IFLA által közzétett adatok. Megállapítható tehát, hogy más szervezet nem tesz közzé rendszeresen a világ szinte valamennyi országát lefedő éves bontású könyvtári statisztikát, így csak az IFLA adatait tudtuk alapul venni, jelenleg ezen szervezet adatbázisa tekinthető a legteljesebbnek.

Az IFLA adataival kapcsolatban fontos megjegyezni, hogy az egyes országok vonatkozásában közzétett statisztikai adatok nem minden ország esetében származnak azonos statisztikai évből. Az IFLA Library Map of the World célja a lehető legtöbb ország minden könyvtártípusából (nemzeti könyvtárak, akadémiai könyvtárak, nyilvános könyvtárak, közösségi könyvtárak, iskolai könyvtárak, egyéb könyvtárak) összegyűjteni a legfrissebb éves statisztikai adatokat. Az adatgyűjtés során minden ország minden könyvtártípusánál azonos teljesítménymutatókat használnak, mint:

- könyvtárak száma (könyvtári szolgáltatási pontok);
- internet hozzáférést biztosító könyvtárak (könyvtári szolgáltatási pontok) száma;
- a teljes munkaidős alkalmazottak száma;
- önkéntesek száma;
- regisztrált felhasználók száma;
- látogatók száma;
- kölcsönzések és letöltések száma. (IFLA, é. n.)

A szervezet által közzétett adatok szerint 2022-ben a világon közel 2,8 millió könyvtári intézményből 337 nemzeti könyvtár, 85.819 szakkönyvtár, 409.972 közkönyvtár, 29.213 közösségi könyvtár, 2,2 millió iskolai könyvtár és 42.103 egyéb könyvtártípusba tartozó könyvtár működött.

Az alábbi táblázat annak a három országnak könyvtári hálózatának típusonkénti megoszlását jeleníti meg, amelyeket valamilyen szempontból (látogatottság, kölcsönzések száma stb.) a könyvtárügy legjelentősebbjeinek tekinthetünk. Ez a három ország az Amerikai Egyesült Államok, Ausztrália és Finnország.

1. táblázat: Könyvtárak száma A világon, az USA-ban, Ausztráliában és Finnországban

	Világ	Amerikai Egyesült Államok	Ausztrália	Finnország
Nemzeti könyvtár	337	15	9	1
Szakkönyvtár	85 819	4 266	182	111
Közkönyvtár	409 972	17 227	1 664	868
Közösségi könyvtár	29 213	n.a.	n.a.	n.a.
Iskolai könyvtár	2 200 000	82 300	9 542	n.a.
Egyéb könyvtár	42 103	6 642	n.a.	n.a.

Forrás: IFLA: Library Map of the World. <https://librarymap.ifla.org/map> [2024. július 18.]

A továbbiakban ezen “top 3” könyvtári rendszerrel rendelkező országgal foglalkozunk. A “top 3” meghatározása nem lehetséges azonos szempontrendszer szerint, hiszen valamennyi könyvtári rendszernek más erősségei és gyengeségei vannak, pl. valahol sok a látogató, de kevés a kölcsönzés, valahol pedig sok könyvtár működik, de kevés a látogató. Az alábbiakban több országra kiterjedő statisztikai adatokat teszünk közzé, ám az egyes országok könyvtári rendszeréről szóló alfejezetekben további statisztikai adatokkal, kutatási eredményekkel és egyéb forrásokkal indokolom választásomat.

Az IFLA jóvoltából rendelkezésre álló adatok alapján vizsgáltam meg a könyvtárakat a szempontjaink alapján. Ezek az egy főre jutó kölcsönzések száma köz- és szakkönyvtárakban, könyvkölcsönzések száma, látogatások száma, könyvtári letöltések száma, az egy főre jutó könyvtárlátogatások száma a szakkönyvtárakban

A közkönyvtárak esetében az 1 főre jutó kölcsönzések száma Finnországban magasan a legtöbb (12,66 db). A finnek Szlovénia (8,59 db) és Kanada követi (7,81 db). Könyvtári rendszerének működése kiváló, amelyre bizonyíték, hogy az IFLA által közzétett adatok alapján Finnország a közkönyvtárak esetében világelső, szakkönyvtárak esetén pedig 5. helyen áll az országok ranglistáján (1,31 db) az egy főre eső könyvkölcsönzések számában.

Ausztrália esetében könyvkölcsönzési adat nem áll rendelkezésre, csak összes analóg kölcsönzési darabszám, amely vélhetően magasabb, mint a könyvkölcsönzések darabszáma. Ha ezt az adatot vennénk alapul, akkor Ausztrália a 102.011.984 milliós értékével első helyre kerülne az 1 főre jutó (3,93 db) kölcsönzések számában, de szakmailag nem találtuk helyesnek megjeleníteni ezt az értéket.

A közkönyvtárak esetében érdemes azonban megvizsgálni, hogyan változik a rangsor, ha nem az egy főre jutó, hanem a kölcsönzések tényleges darabszámát vizsgáljuk. Ebben magasan az USA áll az első helyen a közel kétmilliárd kölcsönzésével. Ez részben annak köszönhető, hogy területileg a legnagyobb országok egyike, ennek megfelelően a könyvtárak számának tekintetében is az élvonalban helyezkedik el.

Finnország jelen rangsorolásban csupán a 12. helyen áll az országok között (közel 70 millió kölcsönzés), az adatok alapján többek közt Ukrajna (260 millió kölcsönzés), Spanyolország (90 millió kölcsönzés) és Lengyelország (84 millió kölcsönzés) is megelőzi.

Ausztrália esetében könyvkölcsönzési adat nem áll rendelkezésre, a fent már említett okok miatt ezt az országot nem szerepeltetem jelen tanulmányban.

A szakkönyvtár-látogatások esetében az általam választott három ország közül az USA a 8. helyen szerepel (közel 22,5 millió kölcsönzés) nem sokkal lemaradva az előtte lévő Kazahsztántól (24 millió kölcsönzés). A Kolumbia által megadott 252 milliós adatot fenn tartásokkal kezeljük.

A szakkönyvtári letöltések terén az USA-ból nem rendelkezünk adatokkal, Ausztrália és Finnország viszont a világranglistán kiemelkedő helyen szerepel. Előbbi a 6. (közel 127 millió letöltés), utóbbi pedig a 8. helyet (közel 88 millió kölcsönzés) foglalja el, nem sokkal lemaradva az előttük álló országoktól. Kína kiemelkedően magasan előzi meg a világ többi országát letöltésszámban a maga közel 10 milliárdos adatával, amellyel más országok nehezen vehetik fel a versenyt.

A közkönyvtárak esetében az egy főre jutó látogatások szempontjából az országok sorrendje szintén máshogy alakul. Finnország a 3. (6,34 db) Ausztrália a 7. (4,34 db), az USA pedig 12. helyen (4,06 db) áll a sorban. Az általam választott "top 3" országban a könyvtárhasználat ingyenes, amelynek köszönhetően bárki számára könnyebben elérhető.

Kijelenthetjük azonban, hogy a tudástársadalom számára fontos, hogy online, azonnali hozzáféréssel álljanak a rendelkezésére az információk, amelyekre szüksége van. Szerencsére hazánkban is elterjedtek a könyvtárak által kialakított digitális könyvtárak, amelyek távoli hozzáférést biztosítanak felhasználóik számára, növelve ezzel a napi könyvtárhasználat számát, és biztosítva annak megfelelő minőségét. Így tett a Hamvas Béla Pest Megyei Könyvtár is, amikor kiépítették a Pest Megyei Digitális Könyvtárat. (Nemoda et al., 2024)

Látjuk tehát, hogy a statisztikai adatok alapján az egyes országok könyvtári rendszereinek megvannak a maguk erősségei és gyengeségei egyaránt, így az általam három legjobbnak tekintett könyvtári rendszerrel rendelkező ország (Finnország, Amerikai Egyesült Államok és Ausztrália) is más-más szempontból helyezhető el a világ könyvtári rendszereinek képzeletbeli dobogóján. Ezeket a szempontokat az egyes országok könyvtári rendszeréről szóló alfejezetekben külön-külön is kifejtem, de tömören összefoglalva az alábbi megállapításokat tettem.

Finnországban kiemelkedően magas az egy főre jutó könyvkölcsönzések száma, és a világ nagyvárosait külön vizsgálva, a finn főváros könyvtárai is kifejezetten jó eredményeket tudnak felmutatni. Ez valószínűleg annak is köszönhető, hogy bár Finnország Izland és Norvégia után a harmadik leggyéribben lakott ország Európában (Population density—Country rankings, 2023.), a népesség több, mint 70%-ának legfeljebb 3 km-es körzetében van egy könyvtár. A finn közkönyvtárak látogatottsága népességarányosan a világranglista harmadik helyén áll, nem sokkal elmaradva a dobogó első két helyezettjétől (Makaó és Új-Zéland).

Az Amerikai Egyesült Államok könyvtári rendszere amellet, hogy a világ élvonalába tartozik, nagy hatással volt a ma ismert európai könyvtárképre, ugyanis a public library modell (nyilvános könyvtári rendszer) elsőként az USA-ban és Nagy-Britanniában alakult ki és terjedt el. Az ország könyvtári rendszere több szempontból is nevezhető világelsőnek, pl. itt működik a világ legtöbb katalógusrekordját magának tudható könyvtár, a Kongresszusi Könyvtár.

A könyvtár jelentősége nemcsak a rendkívül nagy dokumentumállományában keresendő, hanem szakmai tevékenysége is erős hatást gyakorol a világ könyvtári rendszereinek fejlődésére. Hozzá köthető a könyvtári katalógizálásban használt MARC, illetve MARC21 adatcsere-formátum kidolgozása és elterjesztése, a könyvtár indította el az egyik első online referenz-szolgáltatást az Ask a Librarian, élen jár a könyvtári szabványok kidolgozásában, jelentős digitalizálási tevékenysége van, és még sorolhatnánk.

Ráadásul nem a Kongresszusi Könyvtár az egyetlen Egyesült Államok-beli könyvtár, amely valamilyen szempontból a legjobbak között kap helyet. Egy nemzetközi felmérés alapján a 31 legjelentősebb gazdasági és kulturális központnak tekinthető város könyvtári rendszere közül három Egyesült Államok-beli városi könyvtári hálózata is a 10 legjobb között van (Chicago, San Francisco és New York). A fenti információk birtokában talán

kevésbé meglepő, hogy a világon messze itt kölcsönzik ki a legtöbb könyvet a közkönyvtárakban (közel 2 milliárd darabot évente), igaz, ez népességarányosan csak a dobogó 9. helyére elég.

Ausztrália könyvtári rendszerét elsősorban nem a jó statisztikai mutatói alapján tekintjük az egyik legjobbnak, bár az egy főre jutó könyvtárlátogatások tekintetében a világ 7. leglátogatottabbja, emellett a nemzetközi összevetésben a 6. legtöbb elektronikus letöltést az ausztrál könyvtárak érték el. A könyvkölcsönzések egy főre jutó darabszámában is a világ élvonalában helyezkedik el, de mivel a könyvkölcsönzések számát összevontan jelentik más analóg dokumentumok kölcsönzési darabszámával, így pontos adatunk erről nincs.

Ausztrália könyvtári hálózatának jelentősége elsősorban a világban lezajló változásokra való gyors reagálásában és kiemelkedően aktív szakmai tevékenységében keresendő. Aktívan tevékenykedik az Egyesült Nemzetek Szervezete (ENSZ) által kitűzött 17 fenntartható fejlődési cél elérésében, és a fenntartható fejlődéshez kapcsolódóan példaeértékű programot dolgoztak ki szakmai szervezetekkel együttműködve az ausztrál könyvtári rendszer számára a 2020 és 2030 közötti időszakra. Emellett számos olyan kiadványuk van, amelyek segítségével szolgálhatnak a világ könyvtárai számára a társadalmi változásokhoz való alkalmazkodáshoz.

Nemzetközi jogyakorlatok

Az alábbiakban olyan, az Amerikai Egyesült Államokból, Ausztráliából és Finnországból származó jogyakorlatokat mutatok be, amelyek könyvtárhasználatra és olvasásra ösztönzik a társadalom valamennyi tagját.

Közös célja ezeknek a kezdeményezéseknek a társadalom tagjainak nevelése, oktatása, fejlesztése, korosztálytól függetlenül. Egyes jogyakorlatok kifejezetten a kisgyermekek, míg mások a tinédzserek vagy a felnőttek oktatására, műveltségének fejlesztésére fókuszálnak, törekedve a 21. század által elvárt kompetenciák megfelelő szintjének megteremtésére és a meglévő erősítésére.

Így kapott helyet a listánkon a Bostoni Könyvtár Pathway to Reading Sensory Wall projektje, a Page Public Library műveltségfejlesztő képzése, a baltimore-i Enoch Pratt Free Library, a technológiát bárki számára elérhetővé tevő kampánya.

Finnország

Finnország, bár nem kiemelkedő sem a népesség, sem a területmérete, sem a könyvtárak száma szempontjából, mégis a világ legjobb könyvtári rendszerei közé sorolhatjuk. A World Cities Culture Forum (WCCF) helyi önkormányzatok és kulturális szektorok hálózata – amely a világ nagyvárosaiból gyűjt a kultúrával kapcsolatos adatokat – rendszeresen közzétesz egy listát, amelyben 41 nagyváros könyvtári kölcsönzési adatait szerepelteti. Ez alapján, talán nem meglepő módon a legtöbbet Tokióban, Shanghaiban és Tajpejben kölcsönözik. Ha viszont az adatokat az adott települések népességarányában vizsgáljuk, akkor az jön ki, hogy Helsinkiben kiemelkedően magas az egy főre jutó kölcsönzések száma, pl. Tokióban ez a szám 6,38 db, a finn fővárosban pedig közel a duplája, 12,34 db.

A finn könyvtári hálózat a legtöbb könyvtári rendszerhez hasonlóan többféle könyvtártípusból áll, úgy, mint közkönyvtárak, szakkönyvtárak, iskolai és egyéb könyvtárak. A közkönyvtárak és a szakkönyvtárak szolgáltatásai korlátozás nélkül bárki számára térítésmentesen hozzáférhetőek. Érdekes, hogy olyannyira elérhetőek az ország lakosai számára a könyvtárak, hogy a népesség több, mint 70%-a él 3 km-nél közelebb a hozzá legközelebb lévő könyvtártól, 93%-uknak pedig 10 km-es körzetében található legalább egy könyvtár. (Library network, 2023.)

Finnországban a könyvtárakat sokoldalúan használják. Az intézmények nemcsak információk beszerzésére vagy dokumentumok kölcsönzésére szolgálnak, hanem rendkívül erős a közösségi tér funkciójuk is. A könyvtári helyiségeket egyre inkább rekreációs tevékenységekhez, tanuláshoz és munkához használják. Emellett számos rendezvénynek nyújtanak otthont. Ezért ma a könyvtárakat a „városlakók nappalijának” vagy az egyre több bevándorló okán „multikulturális nappalíknak” is nevezik. Ez a legjelentősebb indok, ami miatt úgy vélem, Finnországnak a top 3 ország között van a helye.

A finn társadalom kultúrához való hozzáállása kiemelkedő. Az analfabetizmus jóformán nincs jelen az országban, műveltségi szintjük magasan előzi meg a világ legtöbb országát.

A közkönyvtárak látogatottsága igen magas az országban, ennek köszönhetően a világ-ranglista harmadik helyén áll, csupán a kínai Makaó különleges közigazgatási terület és Új-Zéland előzi meg. Finnországban az egy főre jutó könyvtárlátogatás – minden könyvtártípust összesítve – a 2020. évi adatok szerint 7, amely a közkönyvtárak esetében 6,34. A kínai Makaóban ez a szám 7,73, Új-Zéland esetén pedig 7,21. Finnországot tehát joggal tekinthetjük világösszevetésben az egyik legjobb könyvtári hálózattal rendelkező országnak.

A finn könyvtárak gyakran szerveznek olvasóklubokat, ahol az emberek találkoznak, hogy megbeszéljék az olvasmányélményeiket. Ezek a klubok lehetnek általánosak vagy akár műfaji alapúak (pl. krimiklub, sci-fi-klub stb.), így minden olvasónak lehetősége van megtalálni azt, ami a legközelebb áll az érdeklődési köréhez.

Emellett a könyvtárak – csakúgy, mint a világ bármely más pontján – rendszeresen szerveznek olvasási kihívásokat és programokat gyerekek számára. Ez magában foglalhat olvasmányfeldolgozó versenyeket, olvasásért járó jutalmakat vagy író-olvasó találkozókat.

A finn közkönyvtárak statisztikái (Helsinki, é. n.a) szerint az ország közkönyvtárai 2022-ben összesen közel 31 ezer rendezvénynek adtak otthont. Ebből közel 23 ezer a könyvtárak által, a többi pedig a könyvtárakban, ám más szervezetek által szervezett program volt. A könyvtárak által szervezett rendezvények közül 15.840 szólt 18 éven alattiaknak, ahol összesen 61.837-en fordultak meg. 18 év felettieknek 9.707 rendezvényt szerveztek, ahol 56.611-en fordultak meg. Összesen 16.124 rendezvény szólt az irodalom népszerűsítéséről, ahol 67.085-en fordultak meg. A könyvtári rendezvényekkel 2022-ben a 2021-es népességi adatok szerint a lakosság 2,14%-át érték el az intézmények. A rendezvények között kiállításoknak és egyéb közösségi eseményeknek is otthont adtak a könyvtárak.

A finn könyvtári rendszer az egyenlő finn társadalom alapját adja. A könyvtárak az ország közösségi terei, az északi piazzák, amelyek forrásokat biztosítanak a tanuláshoz, támogatják a műveltség fejlődését és javítják az oktatást. Ez a kiterjedt hálózat elősegíti az új ötletek és nézőpontok megszületését, amelyek az innovációt táplálják, mindezt ingyenesen.

A könyvtárak a könyveken túl közösségi egyenlőséget sugároznak. Magas minőségű oktatást, információkat biztosítanak bárki számára, legyen szó egészségügyi ellátásról, házi feladatok megírásában való segítsérről vagy munkakeresésről.

A finn könyvtári rendszer működése kiváló. Ehhez kapcsolódóan elsőként vizsgáljuk meg a néhány évvel ezelőtt átadott Oodi Könyvtárat (Young, 2021.), amely a finn fővárosban kapott helyet.

Az intézmény különlegessége, hogy a legmodernebb, 21. századi technológiákkal felszerelt könyvtárban nemcsak információkhoz és dokumentumokhoz juthatnak hozzá a felhasználók, hanem egy stúdiót is használhatnak (Oodi, é. n.), valamint a könyvtár egyúttal közösségi tér funkciót is ellát. A játszani vágyó olvasók számára többféle játéktermet alakítottak ki, ahol különféle számítógépes játékokat próbálhatnak ki, egészen a 80-as években megjelent árkád játékoktól a napjainkban is népszerű VR szemüveges játékokig. Emellett tevékenységtől függő foglalkoztató csoportszobákat (Helsinki, é. n.b) kínál, ahol többek közt a "Bring Your Own", azaz a hozd a sajátodat elvet követik, így bárki hozhatja a saját társasjátékát, ahol a barátaival játszhat.

A könyvtár második emeletén egy Urban Workshop elnevezésű tér kapott helyet, ahol pl. 3D nyomtatókkal, nagyméretű nyomtatókkal, varrógépekkel, UV nyomtatókkal vagy lézervágókkal dolgozhatnak a felhasználók, akik saját tervüket életre kívánják kelteni.

A háromszintes könyvtár új épülete modern és környezetbarát, igyekszik minél több természetes fényt használni, és számos innovatív megoldást alkalmazni az energiatakarékoság és fenntarthatóság terén. Az energiahatékonyság kérdésköre az utóbbi évtizedekben világszerte nagy hangsúlyt kapott. Különösen aktuális a kérdés, hiszen a 2022-ben Magyarországon is kibontakozó energia-veszélyhelyzet hatására a Könyvtári Intézet felmérése alapján a magyarországi könyvtárak átlagosan közel 4 órával rövidebb ideig tartottak nyitva hetente 2022 telén. (Nagy et al., 2022.)

A legfelső szint az üvegteret a „könyves mennyország” becenevet kapta, ahol közel 17.000 m²-en speciális robotok szállítják a polcokhoz a nagyságrendileg 100.000 kötetet számláló gyűjtemény darabjait.

Összességében kijelenthetjük, hogy a modern szemléletű, modern épületben helyt kapott, napi 10-20 ezer látogatóval elbíró könyvtár működése önmagában példaértékű, amely több tízezer négyzetméternyi bizonyítéka annak, hogy a finn társadalom mennyire fontosnak tartja a kultúrafogyasztást és a műveltség fejlesztését.

Amerikai Egyesült Államok

Az Amerikai Egyesült Államok könyvtári rendszere a világ élvonalába tartozik. A nyilvános könyvtári rendszer (public library) kialakulása és világszintű elterjedése is az Amerikai Egyesült Államokhoz és Nagy-Britanniához köthető. A public library modell lényege, hogy a társadalom egészét szolgálja, és figyelembe veszi a különböző társadalmi rétegek

igényeit. "A könyvtárosság eddigi legnagyobb paradigmaváltásának folyamata", "amikor sikerült áttörni a gyűjteménycentrikus szemléletet, s fokozatosan az olvasó felé fordulni."(Sonnevend, 2003)

Ha meg szeretnénk határozni, hogy az egyes országok könyvtári rendszerei hol helyezkedhetnek el a világ könyvtárainak képzeletbeli rangsorában, nincs könnyű dolgunk, hiszen sokféle szempont érvényesülhet a rangsorolásnál. Egy lényeges szempont lehet, hogy mely országokban működnek a legnagyobb állománnyal rendelkező könyvtárak. E tekintetben az Amerikai Egyesült Államok előkelő helyen szerepel, mivel a könyvtári katalógusrekordok száma alapján a Kongresszusi Könyvtár a legnagyobb a világon. A 175,77 milliós rekordszámával (Library of Congress, é. n.) olyan könyvtárat előz meg, mint a British Library (170 millió) (British Library, 2023), a New York Public Library (56 millió) (New York Public Library, é. n.), vagy éppen a Kínai Nemzeti Könyvtár (42,3 millió). A rangsorolás egy másik lehetséges módja, ha azokhoz az empirikus kutatásokhoz nyúlunk, amelyek valamilyen szempontból megpróbálják rangsorolni az egyes országokban működő könyvtárakat. Erre egy jó példa a német Information Science Department of Heinrich Heine University Düsseldorf egyetemen elvégzett nemzetközi kutatás, amelynek eredményeit 2013-ban a szerzők a Libri című nemzetközi szakmai folyóiratban publikálták. (Mainka et al., 2013) A kutatás során azt vizsgálták, hogyan szerepelnek a könyvtárak az úgynevezett információs városokban. Ezek olyan városok, ahol az információ, a tudás és IKT-technológiák szerepe kiemelkedően fontos. Jellemzően gazdasági és kulturális központok, amelyek a tudásalapú gazdaság fejlődésének középpontjában állnak. A kutatásba olyan jelentős nagyvárosokat vontak be a világ minden részéről, mint pl. Chicago, New York, Párizs, Shanghai, Helsinki vagy Berlin.

A kutatók arra keresték a választ, hogy az egyes információs városokban működő könyvtárak milyen hatékonysággal működnek együtt a várossal, mennyire tekinthetők a városi infrastruktúra részének, milyen szolgáltatásokat nyújtanak a tudásalapú társadalom részére. Két nagy részre bontották a kutatást: a könyvtárak fizikai, illetve a könyvtárak digitális tereinek vizsgálatára. Mind a fizikai, mind a digitális terek vizsgálatakor egy-egy szempontrendszer szerint értékelték a kutatásba bevont könyvtárakat. Pl. a könyvtári weboldal használhatósága, a digitális adatbázisok elérhetősége, online referenz szolgáltatás megléte, könyvtári marketing működése stb.

Az összesített eredmények alapján a 31 nagyváros közül három Egyesült Államok-beli város könyvtára is a top 10-ben szerepel: Chicago világviszonylatban a harmadik, San Francisco a negyedik, New York a kilencedik. Megállapíthatjuk tehát, hogy a kutatás alapján az amerikai nagyvárosok élen járnak a tudásalapú társadalmakba történő integrálásban.

Az IFLA adatai (IFLA, é. n.) szerint az Amerikai Egyesült Államok a közkönyvtári könyvkölcsönzések számában világszerte első, ami viszont népességarányosan csak a dobogó 9. helyéhez volt elegendő. Az amerikai könyvtárak meglehetősen gyorsan haladnak a 21. századi elvárások teljesítése felé. Kiemelkedő szerepet játszik a teljes könyvtári rendszerben a könyvtár közösségi tér funkcióinak előremozdítása, a közösségformáló szerepük erősítése. A könyvtári és olvasást népszerűsítő jógyakorlatok listája hosszú, tanulmányunkban erős szelekciót kellett alkalmaznunk ezek bemutatásakor.

Az IFLA 2016-os adatai szerint a népesség arányában az egy főre jutó kölcsönzések száma nagyságrendileg évi 6 könyv, és évi 4 könyvtári látogatás. Ez azt jelenti, hogy a népesség egy része negyedévente közel 1,5 könyvet kölcsönöz ki a könyvtárból – ám a látogatás nem minden esetben jelent dokumentumkölcsönzést, hiszen számos amerikai könyvtár “dolgok könyvtáraként” működik, azaz a gördeszkatól kezdve a horgászbton át a Chromebookokig mindenfélét kölcsönöznek olvasóiknak.

Emily Temple 2018-ban a Literary Hub oldalon gyűjtötte össze a világ 12 legnépszerűbb könyvtárát (Literary Hub, 2018), első helyen szerepeltette a New York Public Library-t, de a listában két amerikai könyvtár is szerepel. Temple cikke csak egy a sok rangsoroló munka közül, ezekben azonban közös, hogy az USA legnagyobb, legismertebb könyvtárai (pl. a Kongresszusi Könyvtár, a New York Public Library vagy a Bostoni Könyvtár) nem hiányozhatnak felsorolásból.

Sok amerikai könyvtár szólal fel a könyvek betiltása ellen. Rendszeresen szerveznek az ezekkel a könyvekkel kapcsolatos programokat, úgy, mint a tiltott könyvek hete, vagy a kedvenc tiltott könyvekből való “felolvasómozgalom” egyes egyetemi könyvtárakban.

A Boston Public Library Pathway to Reading Sensory Wall (Út az olvasáshoz) (Urban Libraries Council, é. n.) projektje egy interaktív elem a ToddleTown-ban, a Boston Public Library újonnan felújított gyermekkönyvtárában. A nulla és három év közötti, valamint az érzékszervi feldolgozási zavarokkal küzdő gyermekeket bevonja azáltal, hogy felfedező környezetet biztosít a fiatal látogatók számára, elősegítve ezzel az agy megfelelő fejlődését.

A fejlődéslélektan egyik alapvető kijelentése, hogy a multiszenzoros bevonás létfontosságú a csecsemők agyi fejlődéséhez, a könyvtáraknak pedig egyedi lehetőségeik vannak arra, hogy a legkisebb korosztály kíváncsiságát is kielégíthessék. Az Út az olvasáshoz által nyújtott lehetőség az érzékszervekkel való játékokra nemcsak szórakoztató, hanem segíti a három év alatti gyermekeket a tapasztalati úton való tanulásban és az alapvető szenzomotoros készségeik fejlesztésében. Kulcsfontosságú törekvés, hogy a tempót, a fejlődést a gyermek irányítja, amely az érzékszervek bevonásával együttesen elősegíti a felfedezést, a kíváncsiság felkeltését, amely kognitív, nyelvi, társadalmi és érzelmi, valamint fizikai tanulásához vezet. Ez megalapozza a gyermek későbbi, az oktatási rendszerben nyújtott teljesítményét. Az érzékszervi feldolgozási zavarok gyakran társulnak autizmus spektrumzavarokkal. A multiszenzoros bevonás lehetőségeit üdvözlő kényelmes terek elengedhetetlenek az érzékszervi feldolgozási zavarokkal élő gyermekek számára. Az Út az olvasáshoz egy befogadó teret kínál a gyerekeknek, hogy játékos, gyermekbarát környezetben stimulálják érzékszerveiket.

Az Út főbb elemei között megtalálhatóak LED panelek és buborék-csatornák, valamint olyan elemek, amelyekben a gyermekek saját maguk alakíthatják a teret.

A fő cél az volt, hogy egy vonzó teret alakítsanak ki, amely serkenti a csecsemők és kisgyermekek agyi fejlődését, valamint befogadó környezetet biztosítani a szenzoros feldolgozási zavarokkal élő gyermekek számára. A látogatói visszajelzések és a személyzet tapasztalatai azt mutatják, hogy sikerült elérni ezt a célt.

Page város könyvtára (Page Public Library) műveltségi foglalkozásokat (literacy class) indított, hogy támogatást nyújtson a gyerekeknek, akiknek fel kell készülniük az iskolára, de a szüleik nem tudják biztosítani számukra a megfelelő felkészülést.

A pandémia idején a kötelező vagy önkéntes elszigetelődés hatalmas kihívások elé állította a társadalmat. Megfigyelhető, hogy az emberek szociális készségei csorbultak. A szociális életbe való visszatérés sokak számára nagy nehézséget okozott. A könyvtárba való visszatérés során a könyvtárosok észrevették azt, hogy a diákok hezitálnak a csoportos játékokban való részvétel kapcsán. Ennek érdekében társas kapcsolatokra és emóciókra építő játékokkal kezdik a pandémia óta a foglalkozásaikat. Ezek olyan feladatokat foglalnak magukba, amelyek során nem kötelező együttműködve megoldaniuk azokat a résztvevőknek, ám jelentősen megkönnyíti azt, ha társaikkal közösen kezdenek bele.

A könyvtár kültéri játékokba is beruházott, mivel azt tapasztalták, ezek fontosak a tinédzserek számára. Elsősorban csapatsportok eszközeit vásárolták meg, gazdagodtak többek közt röplabdázáshoz szükséges eszközökkel.

Felfedezték, hogy a hozzájuk látogató kamaszoknak komoly hiányosságai vannak az alapvető, mindennapi élethez szükséges készségekből, mint pl. a higiénia vagy a receptek elolvasása és értelmezése. Ennek kapcsán 2022-ben egy főzésre és higiéniára összpontosító foglalkozás-sorozatot indítottak kamaszoknak, a foglalkozások végeztével pedig változásokat tapasztaltak, ugyanis még azok a tanulók is segédkezni kezdtek a takarításban, akik addig semmi esetre sem tették volna azt. A program remek lehetőséget biztosított a mindennapi élethez szükséges készségek (takarítás, személyes higiénia), a szövegértés, a matematikai készségek (receptek értelmezése során) fejlesztése mellett az egészséges táplálkozás alapjaival való megismerkedésre is.

A digitális írástudás a tudástársadalom elengedhetetlen készsége, hiszen a minket körülvevő információk mennyisége az internet széleskörű elterjedése óta meghatározódott. A pandémia idején világszerte kialakult helyzet, amelyben egyik pillanatról a másikra kellett berendezni az életet, a munkát, a tanulást, esetenként a család tagjai közti kapcsolattartást az online térben, ez pedig megterhelő volt az emberek számára. Nem beszélve arról, hogy a digitális szakadék, amely addig is jelen volt a társadalom egyes tagjai között, növekedni látszott. (Varga, 2020.) A könyvtár gondol a közeli Navajo Rezervátumban élő diákokra is, kihelyezett programokkal (children's storytimes) és internet hozzáférés biztosításával igyekszik megteremteni az esélyegyenlőség lehetőségét a Utah, Arizona és Új-Mexikó egyes területeiről a körzetébe tartozó tanulók számára, biztosítva ezzel az információs műveltség, a digitális írástudás, a kommunikációs és szociális készségek fejlesztését. A szövegértés-szövegalkotás készsége is elengedhetetlen napjaink társadalmában, amelynek fejlesztésére a "mesedélutánok" (storytimes) kiválóan alkalmasak, csakúgy, mint a rövid- és hosszútávú memória, a koncentráció és más kognitív képességek javítására. (Rea, 2023)

A YOUmedia egy innovatív, 21. századi igényeknek megfelelő, kifejezetten tinédzserek számára kialakított digitális tanulótér, amely 2009-es indulása óta már a Chicago Public Library (CPL) 29 telephelyén működik. Hangsúlyos szerepet kap egy-egy térben a digitális média, így az ide látogató kamaszok 2D/3D tervezéshez, fényképezéshez, videó- és zeneszerkesztéshez vagy grafikus tervezéshez is megfelelő felszerelést találnak. Emellett

könyvek, valamint képzett személyzet is rendelkezésre áll, hogy a fiatal felnőttek lehető legtöbb igényét kielégítse a hely. Nagy előnye, hogy az adott korosztályon belül bárki számára elérhető, amelyet azzal is erősít a könyvtár, hogy ingyenesen teszi lehetővé a használatukat. (Chicago Public Library, é. n.)

A terek kialakítása a kollaborációnak megfelelően az együttműködés inspirálására történt.

Iskolán kívüli tanulótérként funkcionál, amely a digitális és a STEM-készségek (Science, Technology, Engineering, Mathematics = tudomány, technika, mérnöki tudományok, matematika) fejlesztésére, valamint az alkotás inspirálása fókuszál. A könyvtár ebben a dimenzióban a 21. században az élethosszig tartó tanulás kapujaként, csomópontjaként funkcionál, amelynek feladata megteremteni a megfelelő környezetet a jelen társadalom által elvárt kompetenciák kialakítására, fejlesztésére. A megfelelően inspiráló környezet, a modern technológiai eszközök bevezetése és biztosítása szerves részét képezi a tanulóknak, a tinédzserek élethosszig tartó tanulás mellett való elköteleződésében. (Csépanyi, 2019.)

A New York-i Harlem Library 2011-ben ún. Teen Centre-t alakított ki a 13-18 éves korosztály részére. Ez az új központ közösségi térként, fiatalok találkozóhelyeként funkcionál, ahol a használók hozzáférhetnek a legújabb technológiákhoz.

Az eredetileg 4400 négyzetméteren működő, komoly közösségformáló erővel bíró teret 2023-ban korszerűsítették, és október 25-én adták át.

Szem előtt tartják a 21. századi tinédzserek igényeit, hozzáférést biztosítanak többek között videójátékokhoz, 3D nyomtatóhoz, grafikus tervezéshez szükséges eszközökhöz és korszerű számítógépekhez. Emellett kutatási projektekből és a házi feladatok megírásában is segít a képzett személyzet.

Az évek során New York-szerte számos Teen Centre-t alakítottak ki, működnek ilyenek Bronx-ban, Manhattanben és Staten Island-en is. (Csépanyi, 2019.)

A San Diego-i könyvtárban elhelyezett IDEA Lab neve egy mozaikszó, amely az Innovate (újít, megújít), Discover (felfedez), Experience (tapasztal) és az Achieve (elér) kifejezésekből tevődik össze, amelyek tökéletesen kifejezik, mi a célja a kezdeményezésnek. Lényegében egy könyvtáron belüli makerspace-ről beszélünk.

Az Idea Lab általában egy olyan terület vagy kezdeményezés, amely egy könyvtárban, egy egyetemen vagy más oktatási intézményben, valamint kreatív központokban található. Az Idea Lab célja az innováció, a kreativitás, az ötletelés és a tanulás ösztönzése.

Az Idea Lab lehetőséget kínál az embereknek, hogy különböző projekteket hozzanak létre, kísérletezzenek, kreatív ötleteiket megvalósítsák, és új készségeket sajátítsanak el. Ezek a területek gyakran technológiai eszközöket, szoftvereket és hardvereket tartalmaznak, amelyek segítségével a résztvevők tervezhetnek, programozhatnak, digitális művészetekkel foglalkozhatnak, és sok más kreatív tevékenységet végezhetnek.

Rengeteg szolgáltatással (The City of San Diego, é. n.d) igyekeznek a könyvtár kiszolgálni felhasználóinak az igényeit. Ilyen többek között a MatchBook (The City of San Diego, é. n.e), amely egy „read alike” kezdeményezés, vagy a 1000 Book Before Kindergarten (The City of San Diego, é. n.a)

Ez utóbbi program egy népszerű korai olvasásra ösztönző kezdeményezés. A program fő célja, hogy ösztönözze a szülőket és gondviselőket, hogy olvassanak el 1000 könyvet

gyermeküknek, mielőtt az óvodába/iskolába megy. A program azon az elképzelésen alapul, hogy a könyvekhez és a nyelvhez való korai hozzáférés jelentősen befolyásolhatja a gyermek nyelvi fejlődését, szókincsét és az iskolaérettségét.

Az otthonoktatás (homeschooling) az Egyesült Államokban hosszú múltra tekint vissza és jogilag elfogadott oktatási módszer. Az USA-ban az oktatás irányelvei és szabályai az államokon belül eltérőek lehetnek, mivel az oktatás jogi kereteit is az egyes államok határozzák meg. Ennek eredményeként az otthoni oktatás szabályai és előírásai is változhatnak államonként.

A San Diego-i könyvtár támogatást nyújt azon felhasználóinak, akik elkötelezettek a nem hagyományos oktatási módszerek mellett. (The City of San Diego, é. n.b)

A könyvtárban oktatási csomagok elérhetőek és kölcsönözhetőek, ezzel meggyorsítva a szülőknél a felkészülést. Kész homeschooling tanterveket böngészhetnek a felhasználók, így megtalálva a számukra legmegfelelőbbet. Emellett irodai eszközök használatára is lehetőség van, úgy, mint lamináló- vagy spirálozó gép.

Lehetőség van terem bérlésre, ahol csoportos meetingeket, foglalkozásokat tarthatnak az érdeklődők.

Online oktatási tanácsadást nyújt a könyvtár több témában is, amelyek listájáról a felhasználók a weboldalon tájékozódhatnak.

Ezek használata beiratkozáshoz kötött, amely teljesen ingyenes minden állampolgárnak.

Az amerikai könyvtárak számára a közösségi szolgáltatások nyújtása kiemelkedő fontosságú, és a Kansas City Public Library (KCPL) példamutatóan demonstrálja, hogy ezek az intézmények igenis sokkal többek lehetnek, mint pusztán könyvek, vagy ha úgy tetszik, információk tárolóhelyei. A KCPL olyan intézmény, amely elsősorban a közösség igényeire szabott szolgáltatásokat kínál, hogy támogassa az oktatást, az információs hozzáférést és a kulturális gazdagodást elősegítve az esélyegyenlőség megteremtését, valamint a 21. század elvárásainak megfelelő szintű kompetenciák fejlesztését. Ennek eredményeként a könyvtár számos elismerést és díjat is nyert innovatív programjai és szolgáltatásai okán.

A hagyományos funkciók (kölcsönzés, helybenhasználat, számítógép használat stb.) mellett számos olyan lehetőséget kínál, amely közösségformáló szereppel bír. Programjai közt az író-olvasó találkozók, a beszélgetőestek, könyvklubok és a művészeti kiállítások is szerepelnek, a kultúra széleskörű terjesztésének céljával. Emellett számos olyan szolgáltatást is kínál, amelyek támogatják a közösség iskolai felkészülését, a karriertervezést vagy épp a vállalkozások indítását. Családbarát könyvtárként programjaival igyekszik a helyi családokat is kiszolgálni. Ilyenek pl. az "olvasási órák" (pl. Baby Storytime) és egyéb kreatív foglalkozások.

Célja minden korosztályt megszólítani és a könyvtárba vonzani. Ennek érdekében több, kamaszokat megcélzó programja is van, pl. a Teen Anime Club, a Teen Game Nights, vagy a Teen Tabletop Gaming. Ami azonban a könyvtári szolgáltatások közül a leginkább kitűnik, hogy a mozgásra vágyó olvasók jógaórákra látogathatnak el előre meghatározott időben az egyes tagintézményekbe.

Kansas egy másik könyvtára, a Mid-Continent Public Library számos egyedi szolgáltatása (pl. horgászbot-kölcsönzés, Chromebooks-to-go stb.) mellett elindított egy másik, különleges kezdeményezést, a Food for Fines (“Ételt a büntetésért”) programot. A kezdeményezés lényege, hogy a helyi ételadomány-ellátóhelyeket igyekezzenek feltölteni. Minden adomány (konzerv vagy egyéb tartós élelmiszer) 1\$ mínuszt jelent a felhasználók könyvtári tartozásának összegéből.

A Free Library of Philadelphia a hagyományos szolgáltatások mellett számos programja remek kezdeményezés a társadalomban fellépő problémák kezelésére, a közösség formálására. Ezek közül kiemelkedőek a Culinar Literacy Center programjai, és egyedi az ún. Edible Alphabet c., az angol nyelv tanulását segítő ingyenes kurzus, ahol a résztvevők angol szókincsének fejlesztése és a nyelvtani szabályok megtanulása a cél, miközben egy finom étel is elkészül.

A williamsporti főiskola “Titkos ügynök a könyvtárban” elnevezésű programja segíti az olvasás és a könyvtárak népszerűsítését, miközben izgalmas és interaktív módon közelíti a felhasználókat az olvasás és az információkeresés világához. Ezenkívül a programok elősegítik a kreativitás és a problémamegoldó készségek fejlődését is. Az ilyen kezdeményezések népszerűek a könyvtárakban, iskolákban és közösségi eseményeken.

A főiskola könyvtárában, a Snowden Libraryben komoly hangsúlyt fektetnek a könyvtárhasználati ismeretek oktatására. A könyvtár négyfős személyzete egy tanévben közel 150 könyvtárhasználatra épülő foglalkozást tart a főiskola közel 1400 diákjának.

A főiskola könyvtárának Titkos ügynök a könyvtárban c. online játékát is ezzel a céllal fejlesztették. Ennek a játéknak a célja az, hogy hagyományos osztályteremi tevékenységeket vegyen és szórakoztató közegben tálaljon a hallgatók elé, megfelelően ezzel a gamification alapjainak. (Snyder Broussard, 2010)

A játékot kifejezetten az újonnan érkező, elsőéves főiskolai hallgatók számára készítették az alapozó könyvtárhasználati kurzus teljesítésének céljával. Az Association of College and Research Libraries’ (ACRL) által megfogalmazott információs műveltséggel kapcsolatos standardok közül kettőt helyez fókuszba: a hatékony és az eredményes információkeresés és -elérés kérdéskörét. (Snyder Broussard, 2010)

A játék többválaszos kérdéseket tartalmaz annak érdekében, hogy a játékosok azonosítani tudják a kutatáshoz, információkereséshez használt forrásokat. Emellett a tudományos és ismeretterjesztő folyóiratok jellemzőinek szétválogatásával vagy a könyvtár weboldalán való tájékozódás demonstrálásával haladhatnak előre a játékban. Előrehaladásukat pedig helyes és helytelen válaszadás esetén is dinamikus visszajelzések segítik.

A játék elengedhetetlen eleme az egyszerű narratíva, amely kontextusba helyezve a játékot biztosítja a szórakozás lehetőségét.

Mivel a játékot úgy tervezték, hogy a hallgatók a könyvtárban, adott időben egyszerre játsszák, különféle könyvtári dokumentumokat és más intézményhez köthető fizikai adathordozót, eszközt is be tudtak építeni a játékba. (Jávorka, 2019) Ilyen pl. a Kongresszusi Könyvtár katalógusában való keresés egy titkosírás megfejtésének érdekében, vagy a főiskola könyvtárának fizikai terében való dokumentumok megkeresése az előrejutás érdekében. (Snyder Broussard, 2010)

Ausztrália

Az ausztrál könyvtári rendszer nem elsősorban a népességarányos használati adatai okán tekinthető a világ egyik legjobbjának, hanem az innovatív szemlélete és a szakmailag rendkívül aktív könyvtári hálózata miatt. Ha a látogatások számát vizsgáljuk, akkor a 2022-es 91,4 milliós értékével a 9. helyet foglalja el a világranglistán, viszont az egy főre jutó látogatások számát tekintve szoros versenyben a 7. helyet foglalja el.

Az ausztrál könyvtárakat nemcsak személyesen látogatják rendkívül sokan, hanem élen járnak a digitális tartalmak szolgáltatásában is, ezt az elérések száma jól szemlélteti; világviszonylatban a 6. legtöbb elektronikus letöltést az ausztrál könyvtárak érték el.

Az ország könyvtárai aktív szerepet vállalnak az Egyesült Nemzetek Szervezete (ENSZ) által kitűzött 17 fenntartható fejlődési cél (ENSZ, é. n.) elérésében. A célokat 193 ország fogadta el egyhangúlag 2015-ben. Az Ausztrál Könyvtári és Információs Egyesület (Australian Library and Information Association = ALIA) 2021-ben egy közös programot (Australian Library and Information Association, é. n.) dolgozott ki az Ausztrál Könyvtári és Levéltári Szerzői Jogvédő Egyesülettel (Australian Libraries and Archives Copyright Coalition), a Blue Shield ausztrál képviseletével, az Ausztrál Egyetemi Könyvtárosok Tanácsával, illetve az Ausztrál Nemzeti és Állami Könyvtárak szervezettel. A programban a fenntartható fejlődési célokhoz kapcsolódóan a 2020 és 2030 közötti időszakra vonatkozóan jelöltek ki átfogó célokat az ausztrál könyvtári rendszer számára. A szervezet a Fenntartható fejlődési célok aloldalán (Australian Library and Information Association, é. n.b) gyűjti az ausztrál könyvtárak ehhez kapcsolódó tevékenységeit, pl. beszámolókat, konferenciákat, tanulmányokat stb. 2022-ben egy olyan útmutatót (Australian Library and Information Association, é. n.a) is kiadott, amely az iskolai könyvtárak fenntartható fejlődési célok elérésében való szerepvállalásának lehetőségeit tárgyalja.

Az ausztrál könyvtári szakmában rendszeresen előkerülő téma a jövő könyvtári trendjei. Ehhez kapcsolódóan számos szakmai kiadványt jelentetnek meg évről évre (pl. Tomorrow's Libraries Future directions of the South Australian public library network (Libraries SA, é. n.), Future of the Library and Information Science Profession: Library and Information Professionals (Australian Library and Information Association, 2014), 10 ways that libraries power smart cities (Australian Library and Information Association, 2021), IFLA global vision discussion: Report of the ALIA Australian Public Library Alliance (Australian Library and Information Association, 2017a), Libraries in the digital age (Australian Library and Information Association, 2017b) stb.)

Az ausztrál könyvtárak tehát időben felismerték a világban lezajló változásokat, és azt, hogy ezekhez a könyvtáraknak nemcsak alkalmazkodniuk kell, hanem szerepet kell vállalniuk az átállási folyamatban. Az Ausztrál Közkönyvtárak Szövetsége (Australian Public Library Alliance = APLA) önálló aloldalt (Australian Library and Information Association, 2023) is létrehozott Libraries Transform (Átalakuló Könyvtárak) néven, amely információt és eszközöket ad a könyvtárosok kezébe az átálláshoz. Érdeemes tehát az ausztrál könyvtárakra figyelni.

A Sidney-i könyvtár hagyományos funkciói mellett számos lehetőséget kínál az olvasóinak, amelyek mind a könyvtárhasználatot mind az olvasást népszerűsítik. Ingyenes könyvtárhasználatával követi a bárki számára elérhetőség elvét, programjaival pedig az

újszülöttektől a nyugdíjasokig mindenkit megcéloz. Makerspace-eket alakított ki, ahol korosztálytól függően az olvasók workshopokhoz csatlakozhatnak. A foglalkozások alkalomával készíthetnek itt karácsonyi díszeket vagy akár lézervágott ékszereket is az érdeklődők.

Rhymetime (City of Sydney, é. n.f) foglalkozásaival célja az olvasóvá nevelés megkezdése már a korai életszakaszban. Ezek a ringatók általában olyan játékos foglalkozások, ahol a vezető gyerekdalok segítségével igyekszik a résztvevő gyerekek figyelmét, mozgáskoordinációját, hallását, beszédkészségét és kognitív képességeit fejleszteni. Emellett kiváló lehetőséget kínál a könyvtár tereinek, a könyves környezetnek a megismerésére.

Az ausztrál könyvtárakban is elterjedt az ún. „Story time” foglalkozás, amelyet hívhatunk magyarul akár mesedélutának is. Az olvasóvá nevelés, a könyvek és könyvtár iránti érdeklődés felkeltésének első lépcsője, hogy a gyermekek "védett" környezetben, a szülőikkel együtt vesznek részt ezeken a délutánokon. Megismerkednek a korosztályuknak megfelelő történetekkel, könyvekkel, a felolvasásokat pedig gyakran követhetik a történethez kapcsolódó kreatív foglalkozások. (City of Sydney, é. n.a)

Különlegessége a könyvtárnak – amely szerencsére már Magyarországon is elterjedni látszik –, hogy társasjátékokat is kölcsönözhetnek (City of Sydney, é. n.d) az olvasók. Ez remek lehetőség, hiszen ezek a játékok nem olcsók, és gyakran előfordul, hogy egy-egy játék nem tetszik meg a család összes tagjának. Ezen segítve a könyvtár családi (pl. Dixit, Ticket to Ride), stratégiai (pl. Mars terraformálása, Everdell, 7 csoda: párbaj) és egyéb játékokat biztosít kölcsönzésre, amelyeket az erre a célra kifejlesztett online katalógusban (City of Sydney, é. n.e) választhatnak ki a felhasználók.

A könyvtár olvasói nagyságrendileg 300.000 hagyományos könyv (City of Sydney, é. n.b) közül válogathatnak. Emellett több lehetőséget biztosít a könyvtár elektronikus könyvek, hangoskönyvek és elektronikus képregények kölcsönzésére is. Az e-könyvek kölcsönzésére adatbázisok gyűjteményeit biztosítja az olvasói számára, akik 1, 2 vagy 3 hétre tölthetik le az általuk keresett dokumentumokat.

Családoknak nyújtott szolgáltatása (City of Sydney, é. n.c), hogy a beiratkozott olvasók akár 30 elemet is kikölcsönözhetnek. Ebbe beletartoznak többek között a könyvek és e-könyvek, magazinok, képregények, hangos és e-hangoskönyvek, zenei CD-k, DVD-k, videójáték konzolok, valamint kreatív készletek.

A Brighton Library eseménye a Family LEGO Night, ahol meghatározott időintervallumban bárki betérhet és ingyenesen a könyvtárban található LEGO készleteket használva kedvére alkothat vagy részt vehet a könyvtár által meghirdetett kihívásokban.

Olvasási szokások

Az analfabetizmus, mint sok más probléma, egyenlőtlenül oszlik meg. Ugyan a 21. században az írástudatlanság a korábbi évszázadokhoz képest visszaszorult, sajnos a társadalom még mindig jól látható százalékánál áll fenn. A Finn Olvasási Központ által publikált adatok szerint a Föld népességéből napjainkban nagyságrendileg 773 millióan nem tudnak olvasni. Ez a gyakorlatban azt jelenti, hogy 7 emberből 1-nél szinte biztosan analfabetizmus áll fenn.

A világ analfabéta népességének majdnem a felét Dél- és Nyugat-Ázsiában (47%) találjuk, és több, mint egynegyedük Szubszaharai Afrikában él (27%). A társadalom ezen szegmensének túlnyomó többsége szegénységben él, és sokan érintettek háborúkban. Azok az emberek, akiknek a legnagyobb szükségük van az írás-olvasás készségeire azok, akiknek a legkisebb hozzáférésük van hozzá.

Hatalmas deficitben szenvednek azok az emberek, akiknél akár funkcionális, akár teljes analfabetizmus fennállásáról beszélünk. A mai információs társadalomban az embereknek még jobban kell érteniük a szövegeket, mint korábban. Az információk egyre gyorsabban és nagyobb mennyiségben állnak rendelkezésre, ezért egyre fontosabbak a jó szövegértési készségek. Fontos tudni különbséget tenni a tények és a fikciók között annak érdekében, hogy a hírportálok sokszor hatásvadász cikkei ne tévesszenek meg minket, vagy akár felelős döntést tudjunk hozni egy adott probléma megoldásának érdekében. A munka és az oktatás is jobb mechanikus olvasási készségeket igényel, mint valaha.

A 21. század társadalmának számos kihívással kell szembenéznie. Ezt az átalakulást azonban az oktatás sok esetben nem követi. A munka világa felől érkező konstans elvárások, amelyek társadalmi és gazdasági változásokkal egybekötöttén várnak el újabb és újabb készségeket a munkavállalóktól, nagymértékben befolyásolják az ő tanuláshoz, a szellemi fejlődéshez való hozzáállásukat. (Dombi et al., 2022) A műveltséghez való hozzáférés, a tanulás az alapvető emberi jogok közé tartozik, amelyet az ENSZ az Emberi Jogok Egyetemes Nyilatkozatában¹ is rögzített. Az UNESCO célul tűzte ki emellett, hogy 2030-ra a társadalom kevesebb mint 10%-ánál álljon fenn az írástudatlanság. (UNESCO, 2020)

A könyvtárak diverzitása jelentős. Ahogy a kaméleon alkalmazkodik a környezetéhez, színváltásával képes beleolvadni az őt körülvevő világba, úgy tudnak a könyvtárak is alkalmazkodni az előttük álló elvárásokhoz. Segítségnyújtás terén verhetetlenek, legyen szó a formális, intézményi keretek között történő oktatásról, vagy az informális és a nonformális tanulás előre lendítéséről. A blended learning fogalma a 21. században jelent meg – hazánkban pedig elsősorban azonban a 2020-2022-es világjárvány alatt terjedt csak el igazán. Számos (oktatás)kutató kezdett bele a lehetőségek kiaknázásának bemutatásába, és országsszerte kezdték használni a módszert a köz- és felsőoktatásban egyaránt. Mi sem bizonyítja ezt jobban annál, mint, hogy a Pécsi Tudományegyetem 2020 szeptembere óta használja aktívan a Moodle rendszerét. (Egervári és Simon, 2023) A felsőoktatási könyvtárak oktatási tevékenységükkel hatékonyan képesek bekapcsolódni, és használni a rendelkezésre álló LMS-eket (Learning Management System), amelyek a meglévő könyvtárhasználók és olvasók megtartására, valamint a potenciális új felhasználók bevonására is alkalmasak lehetnek, a megfelelő tartalmak létrehozásának függvényében.

Az elmúlt évek sajnálatos módon – annak ellenére, hogy a 21. század elvileg fejlett, tudástársadalmáról beszélünk – nem kedveztek a műveltség, az írástudás fejlődésének, az analfabetizmus hatékony csökkentésének. A 2019. év végén kitört Covid19-világjárvány miatti lezárások kifejezetten sok embert vágtak el a tanulástól, az információkhoz való hozzáféréstől. A 2022 februárjában kitört orosz-ukrán háború sem segíti elő a harctérre változott országok lakóinak műveltség-fejlesztését, a friss, Gázai övezetben zajló harcok

¹ <https://net.jogtar.hu/jogszabaly?docid=99300031.tv> Letöltés dátuma: 2024. 11. 25.

pedig szintén erősen visszavetik a művelődés lehetőségét. A háború azonban csak egy ok erre, ugyanis a természeti katasztrófák is nagy hatással vannak az emberek oktatási, tanulási lehetőségeire.

Többek közt ezért esett a választásunk az Amerikai Egyesült Államok, Ausztrália és Finnország olvasási szokásainak és ezzel kapcsolatos joggyakorlatainak bemutatására.

Nemzetközi joggyakorlatok

A könyvtárhasználat és az olvasás nem ugyanazt a fogalmat jelentik, mégis kéz a kézben járnak. Egyik nincs a másik nélkül, ezért is játszanak a könyvtárak az olvasóvá nevelésben, az olvasásfejlesztésében kiemelkedő szerepet.

A fejezetben olyan, hazai gyakorlatba is átültethető, vagy már meglévő joggyakorlatokat emelünk ki, amelyek hozzájárulnak az olvasóvá neveléshez, így célozva meg a műveltség és a 21. században elengedhetetlen kompetenciák hatékony fejlesztését.

Az olvasást népszerűsítő, az olvasóvá nevelést megcélzó – nem csak könyvtárak által indított és fenntartott – programok közül kiemelendő többek közt a New York Public Library klasszikus irodalmat népszerűsítő Insta Novels, az Instagramon mindmáig megtekinthető bejegyzés-sorozata, vagy a finnországi Book Bag to Every Baby Born in Finland című program, hogy csak néhányat említsünk meg a számos kezdeményezés közül, amelyek sikerrel járultak hozzá az egyes országok könyvtár- és olvasásnépszerűsítő törekvéseihez. Ezekről alább részletesen írunk.

Finnország

Finnországban az írni-olvasni tudók aránya közel 100%, ami a világ második legmagasabb műveltségi arányú országává teszi. Rendkívül fejlett oktatási rendszerrel rendelkezik, és ingyenes oktatást kínál minden állampolgár számára. Az ország erőteljes hangsúlyt fektet az óvodai oktatásra, és oktatási rendszere az esélyegyenlőségre összpontosít, ami hatékonyan járul hozzá a műveltség magas szintjéhez. Ennek megfelelően számos olyan programot dolgoztak ki, amelyek ösztönzik a szülőket, gyermekeket nevelőket arra, hogy az olvasás minél hamarabb a kicsik életének részévé váljon.

Egyik ilyen program (Lukukeskus Läsecentrum, é. n.b) a Read Aloud („Olvass hangosan”) címet kapta. Ennek célja, hogy bátorítsa a szülőket a gyermeküknek való hangos olvasásra. A weboldáról egy ún. Parents' Guide (2023) („szülői tájékoztató”) is letölthető, amely komoly segítséget nyújt korosztályokra bontott könyvajánlóival a gyermekek életkorának megfelelő történetek kiválasztásában.

Kiemelkedő, a világon egyedülálló kezdeményezés a Book Bag to Every Baby Born in Finland („Könyvcsomag minden csecsemőnek, aki Finnországban születik”), aminek köszönhetően a finn szülészeti és gyermekegészségügyi klinikákon minden csecsemő könyvcsomagot kap. A kampány – amely szoros összefüggésben van a Read Aloud programmal – célja, hogy minden gyermek, minden család egyenlő olvasási, műveltségi eséllyel induljon neki az életnek. A Finn Olvasási Központ (Lukukeskus Läsecentrum. (é. n.a) kampányának célja, hogy bátorítsa a szülőket a csecsemőknek való hangos olvasásra. A programot 2019-2021-ig a Finnish Cultural Foundation, 2022-2023-ban pedig a finn Parlament támogatta anyagilag. (EURead, é. n.)

A finn Reading Week (Lukuviikko Läsveckan, (é. n.) („Olvasás hete”) egy olyan esemény, amely a könyvek és az olvasás ünneplésére szolgál az országban. Az esemény célja az olvasás és az irodalom népszerűsítése, valamint a kultúra megismerésének és az olvasás általi szórakozás lehetőségének minél szélesebb körben való elterjesztése, minden korosztály számára.

Az esemény általában egy egyhetes időszakot ölel fel, amikor is Finnország különböző városaiban és településeiben számos irodalmi esemény, könyvbemutató és olvasási program zajlik. Az események között szerepelnek tudományos és ismeretterjesztő előadások, író-olvasó találkozók, különféle könyvtári programok, könyvvásárok és sok más olyan kezdeményezés, amely az olvasást és az irodalmat népszerűsíti.

A Reading Week célja az olvasás örömeinek és fontosságának hangsúlyozása. Az események általában ingyenesek vagy alacsony díjért látogathatók, hogy minél több ember számára hozzáférhetővé tegyék az irodalom és az olvasás világát.

Ez a kezdeményezés kiváló módja annak, hogy az emberek részt vegyenek különböző kulturális eseményeken, megismerjék finn írók munkáit, és találkozzanak más könyvkedvelőkkel. Emellett hozzájárul a finn irodalom és kultúra népszerűsítéséhez Finnországban és azon kívül is.

Amerikai Egyesült Államok

Az Egyesült Államokban az írni-olvasni tudók aránya 99%, ami a világ 51. legmagasabb műveltségi arányú országává teszi. Az Egyesült Államok erős oktatási rendszerrel rendelkezik, ami hozzájárul ehhez. Az oktatás kötelező és ingyenes minden 6 és 18 év közötti gyermek számára, és az országban számos főiskola és egyetem található. Az oktatási szint is magas az Egyesült Államokban, a népesség 90,9%-a elvégezte a középiskolát vagy magasabb szintű oktatást. Ugyanakkor, annak ellenére, hogy általánosságban magas az írástudási arány, még mindig vannak analfabetizmus-fészkek az országban, különösen bizonyos néppillési csoportok körében, például a szegénységben élők vagy az oktatáshoz korlátozott hozzáféréssel rendelkezők körében. Emiatt komoly erőfeszítéseket tesznek annak érdekében, hogy kezeljék ezeket a problémákat és javítsák az írástudási arányt az országban.

Az olvasási szokások az Egyesült Államokban változatosak és sokféle tényezőtől függenek, beleértve az életkort, az oktatási szintet, az érdeklődési területeket és az elérhető időt.

Az amerikaiak többsége rendszeresen olvas könyveket. A könyvolvasás egyaránt jelent tanulási lehetőséget és örömforrást. Az olvasók ízlése szerteágazó: a választások között megtalálhatók regények, nem-fikciós könyvek, szakirodalom és ifjúsági irodalom is.

A New York Public Library (NYPL) fajsúlyos intézmény a szakma nemzetközi köreiben. Az amerikai könyvtárak 2012-ben összeállított gyűjtemény szerinti 100-as toplistáján a 16,342,365 tételes állományával a negyedik helyen áll. Többek közt hatalmas gyűjteményének köszönhetően számtalan olvasó látogatja, nem beszélve a turistákról, akik nap nap után rohamozzák meg a mesés épület tekintélyt parancsoló oroszánok által őrzött főbejáratát.

A könyvtár azonban nem csupán könyvek tára: programjaival, kezdeményezéseivel komoly szerepet vállal az olvasás népszerűsítésében, az olvasóvá nevelésben mind felnőttek mind gyermekek körében.

A könyvtár emellett 125 éve biztosít oktatási programokat és forrásokat a New York-iaknak, beleértve a storytimes a fiatal olvasóknak, kreatív tér a tinédzsereknek, valamint angol nyelvoktatás vagy technológiai tréning a felnőtteknek.

A Find the Future (New York Public Library, 2011) („Keresd a jövőt”) program egy izgalmas és kreatív kezdeményezés volt, amit a New York Public Library szervezett 2011-ben. A program egyfajta könyves kihívást jelentett a résztvevők számára, amely során lehetőségük volt felfedezni a könyvtár kincseit, inspirációt meríteni az írásban és a kreativitásban.

A program fő eseménye egy 24 órás író-olvasó maraton volt, amelyben a résztvevőknek át kellett olvasniuk 100 kiválasztott könyvet a NYPL gyűjteményéből. Ezek a könyvek különböző témákat és műfajokat képviseltek, és inspirációt szolgáltattak a résztvevőknek. A könyvek elolvasása után a résztvevőknek egy saját írásos művet kellett készíteniük, amely válaszul szolgált a könyvekben talált kulcsmondatokra és inspirációs elemekre.

A program során a résztvevőknek lehetőségük volt felfedezni a könyvtár rejtett kincseit, különböző témákat kutatni és kreatív gondolkodásukat fejleszteni. A NYPL ezt a kezdeményezést azért hozta létre, hogy az embereket közelebb hozza az olvasáshoz, az íráshoz és a könyvek világához, valamint bemutassa a könyvtár sokszínű gyűjteményét.

A Find the Future program nagy figyelmet, és pozitív visszajelzéseket kapott azoktól, akik részt vettek benne. A kezdeményezés kreativitást és olvasást ösztönzött, és a könyvtár szerepét az inspiráció és az oktatás központjaként erősítette. Az ilyen típusú programok hozzájárulnak az olvasás és a kultúra népszerűsítéséhez, és lehetőséget kínálnak az embereknek az önkifejezésre és a kreativitás kibontakoztatására. (Jávorka, 2019, 156. o.)

A könyvtár célul tűzte ki az új generációk számára az olvasás promotálását. A kurrens, újonnan megjelenő regények mellett igyekeznek hangsúlyt helyezni a fiatalok klasszikus irodalommal való megismertetésére. Mivel a Z- és Alfa-generációhoz tartozó fiatalokat leginkább a közösségi médiában lehet megszólítani, a könyvtár elindította Insta Novels („Insta regények”) című kampányát. Ebben az Instagramon használt sztorikon keresztül igyekeznek a promotálni a klasszikus irodalmat, mivel „a könyvtárak számára elengedhetetlen, hogy folyamatosan kommunikáljanak az olvasóikkal és felhasználóikkal” (Egervári, 2024). 2018-ban Lewis Carroll Alice kalandjai Csodaországban c. méltán híres regényével startolt el a kampány. Híres grafikusok, dizájnerek illusztrálták az így megjelent műveket. A megjelentetett rövid videók a fent említett regény mellett Charlotte Perkins Gilman A sárga tapéta és Franz Kafka Az átváltozás c. műveit dolgozzák fel. A sorból kitűnik Edgar Allan Poe A holló c. verse, amelynek teljes szövege került publikálásra a sztorikban.

A NYPL Instagram oldalán (Instagram, é. n.) teszik közzé, highlightban rögzítve. Ahogy bővül a sztorik száma, a rögzített highlightok egy digitális könyvespolccá válnak, ahol az olvasók érdeklődési körüknek megfelelően válogathatnak az olvasnivalók közül. A különböző közösségi média oldalak (Instagram, TikTok, Facebook, Twitter/X, YouTube, blogok

stb.) olyan közösséget hoznak létre, amely dinamikus és inspiráló, így ezeket a könyvtáraknak is érdemes lehet kihasználniuk az olvasás és a könyvtárba járás népszerűsítésére. (Szabó, 2024)

A Reach Out and Read (é. n.) program az Egyesült Államokban működik. Célja a gyerekek olvasási készségeinek fejlesztése és a szülők mindennapos olvasásra való ösztönzése. A program lényege, hogy az orvosok és más egészségügyi szakemberek a rendszeres csecsemő- és gyermekgyógyászati vizitek során ingyenes könyveket osztanak ki a gyerekeknek és a szülőknek.

A program hiteles és megbízható forrásokból származó könyveket használ, amelyeket a gyerekek életkorának és fejlettségének megfelelően választanak ki. Az orvosok a könyveket nem csak kiosztják, hanem az olvasás fontosságáról is beszélnek a szülőknek, és azt javasolják, hogy rendszeresen olvassanak gyermekükkel. Ezzel a megközelítéssel a program elősegíti az olvasási készségek kialakulását, az iskolai sikerességet és a kognitív fejlődést.

A program nagyon hatékony eszköz az olvasás népszerűsítésében és a szülőknek nyújtott támogatásban, valamint segít abban, hogy a gyerekek életük során megszeressék az olvasást és hozzájussanak azokhoz az előnyökhöz, amelyek ezzel járnak. A program az orvosi ellátás és az oktatás összekapcsolásával járul hozzá a fiatalok fejlődéséhez és jövőbeli lehetőségeikhez.

A program a massachusetts-i Bostonban kezdte meg működését az 1980-as évek elején. Azóta jelentősen elterjedt az Egyesült Államok számos részére, és a kezdeményezés központi eleme az orvosi ellátásnak és a gyermeknevelésnek egyaránt. A kezdeményezés nem maradt a tengerentúlon, a világ több országában is alakultak ki hasonló programok.

“A korai olvasásra nevelés hosszú távú népszerűsítése és támogatása egyértelmű és szignifikáns javulást hoz a gyermekek olvasás iránti érdeklődésében és könyvszeretetében, de javulást hoz a szülők olvasással kapcsolatos attitűdjében is, a könyvolvasás, a könyvtárlátogatás és a könyvvásárlás minőségében és gyakoriságában, és nem utolsósorban pozitív hatással van a szülő és a gyermek közötti érzelmi kapcsolatra.” (Béres, 2019, 88. o.)

Az amerikai Summer Reading Programok (nyári olvasási programok) olyan kezdeményezések, amelyek az iskolai szünet idején ösztönzik a diákokat, különösen a gyerekeket és fiatalokat az olvasásra. Ezek a programok általában közösségi könyvtárakban vagy iskolákban zajlanak, és azzal a céllal jöttek létre, hogy fenntartsák vagy növeljék a diákok olvasási igényeit a nyári szünet során. A programok általában az olvasás élvezetét és a szórakozást hangsúlyozzák, miközben segítik a diákokat az olvasási készségeik fejlesztésében és a nyelvtanulásban.

A nyári olvasási programok számos előnnyel rendelkeznek. Többek közt megakadályozzák az olvasási készségek (és akarat) "nyári visszaesését", amely az iskolai teljesítménnyel szoros összefüggésben áll.

A gamification elveinek megfelelően ösztönzik az olvasás iránti szenvedélyt és formálják az ízlést. A programok sokféle könyvet kínálnak a résztvevőknek, amelyek között megtalálhatják az érdeklődési körüknek megfelelőt. Ez segít felfedezni az olvasás iránti szenvedélyüket és új érdeklődési területeket találni. Nem utolsó sorban a résztvevők olyan

könyvekkel is megismerkedhetnek, amelyeket nem biztos, hogy levettek volna a könyvesboltban vagy könyvtárban a polcról.

Jelentős közösségépítési szempontokat is érdemes figyelembe venni az egyes nyári olvasási programoknál, ezek ugyanis gyakran közösségi eseményekkel is párosulnak; például könyvbemutatókkal, csoportos olvasási eseményekkel vagy könyvtári előadásokkal. Ezek segítik a résztvevőket abban, hogy kapcsolatokat építsenek, új barátokra találjanak, és részesei legyenek a helyi kultúrának. Ezek az események mindemellett hozzájárulnak a kognitív fejlődéshez, az olvasási készségek javításához, valamint az olvasás örömeinek és a kreativitásnak az ösztönzéséhez.

Sok program jutalmakat kínál azoknak a diákoknak, akik elérnek bizonyos olvasási célokat. Ezek lehetnek ajándékok, díjak vagy egyszerűen csak elismerések, amelyek segítik a motivációt.

A San Diego-i Könyvtár 2023 nyarára is hirdetett egy ilyen programot "Find Your Voice!" ("Találd meg a hangod!") jellegével, ahol korosztályokra bontva értékes ajándékokkal látta el a résztvevőket. A 0-17 éves korosztály számára a könyvnyeremény mellett jutalom még egy-egy belépő több helyi múzeumba, a 18+-os korosztály pedig egy ingyen könyvet választhatott magának a partner antikváriumok egyikéből. (The City of San Diego, 2024)

A San Diego-i Könyvtár számos más programot szervez rendszeresen, amelyek nagy hangsúlyt fektetnek az olvasásra, az olvasóvá és a könyvtárhasználóvá nevelésre. Egyik ilyen kezdeményezése a Local Author Showcase amelynek célja a helyi szerzők munkájának elismerése és támogatása. A program lehetőséget nyújt a San Diego megyében élő és alkotó írók számára, hogy bemutassák munkáikat és kapcsolatot teremtsenek olvasóikkal és a helyi közösséggel.

Az ilyen típusú programok elősegítik a helyi írók és szerzők elismerését, valamint lehetőséget kínálnak a közösség számára, hogy megismerje és támogassa a helyi kreatív tehetségeket. Emellett ezek a kezdeményezések hozzájárulnak az olvasáskultúra erősítéséhez és a könyvtár mint közösségi tér népszerűsítéséhez.

Az eseményhez gyakran társulnak az író-olvasó találkozók mellett alkotói műhelyek és workshopok, kiállítások, valamint egyéb, a közösségi kapcsolatok építésére szolgáló rendezvények is. (The City of San Diego, é. n.c)

Ausztrália

Ausztráliában az írni-olvasni tudók aránya 99%, ami a világ 34. legmagasabb műveltségi arányú országává teszi. Az oktatást nagyra értékelik Ausztráliában, és az ország ingyenes oktatást kínál minden állampolgár számára. Az oktatási rendszer a minőségi oktatás nyújtására és az egyenlő esélyek megteremtésére összpontosít minden diák számára. Az oktatás elérhetősége is magas Ausztráliában, jelentős része a népességnek valamilyen felső-oktatási képesítéssel rendelkezik.

Rövid, ám jelentős dokumentum az Australian Library and Information Association (ALIA) és az Australian Public Library Alliance (APLA) közös válasza az Ausztrál Kormány Felnőtt Írástudásra vonatkozó vizsgálatára. A dokumentum az ALIA és az APLA által a felnőtt írástudás támogatásával kapcsolatos tevékenységeikről, az életen át tartó tanulás

fontosságáról, az információkeresésről, a digitális archiválásról, a könyvtárosok a közösségben, az oktatásban, a kutatásban és a tudományban, a kulturális örökség megőrzésében, a vállalkozásokban, a kormányzati szervezetekben, a nemzetközi kapcsolatokban, a szabadidő eltöltésében, a közösségi média terén, a szakmai fejlődésben és a karrierépítésben betöltött szerepéről szól; országszerte ismert információs műveltség fejlesztését célzó jógyakorlatokat felvonultatva bizonyítékként. (Australian Library and Information Association. 2021)

A Literacy for Life Foundation egy jótékonyági szervezet, amely az ausztrál őslakos közösségek felnőtt írástudatlanságának megoldására összpontosít. Az alapítvány egy innovatív, bizonyítékokon alapuló kampány megközelítést alkalmaz, amelynek célja, hogy az őslakosokat képezzék ki a közösségeikben az írás és az olvasás oktatására. Az alapítvány által kínált programok segítenek javítani az iskolai jelenlétet és eredményeket, javítani az egészséget, csökkenteni a bűnözési arányokat és biztonságosabb közösségeket teremteni. Az alapítvány által kínált programokat aboridok vezetik, és az eredmények eddig nagyon pozitívak voltak. (Literacy for Life Foundation, é. n.)

Ahogy a Covid19-világjárvány 2020 elején elérte Ausztráliát, az ausztrál könyvpiar vezetői a szakmai szövetségek vezetőivel együtt összegyűltek, hogy megvitassák a lehetséges stratégiákat az iparuk életképességének és jólétének megőrzése érdekében.

Bár ezek a vezetők különböző érdekcsoportokból kerültek ki, mindegyikük elkötelezett volt a könyvek elérhetővé tételében és az olvasás iránti egész életen át tartó szeretet kialakítását célzó programok támogatásában.

Így született meg az Online Mesedélután ötlete, amit az Ausztrál Könyvtári és Információs Szövetség (ALIA) vezetett, az Ausztrál Kiadók Szövetségének (APA) és helyi kiadóknak a támogatásával, akik hozzájárultak könyveik felhasználásához, és az Ausztrál Szerzők Társasága (ASA) jóváhagyásával az abban szereplő könyvek szerzőinek jogdíjazásáért és jutalmáért. (Australian Library and Information Association, 2021b)

Egy világjárvány-mentes évben az ausztrál könyvtárak több, mint 120.000 Storytime programot kínálnak óvodásoknak, amelyek több, mint 3 millió látogatót vonzanak.

Ezek a programok boldog és emlékezetes pillanatokat teremtenek egy adott könyvről, de sokkal többet jelentenek egyszerűen annál, mint hogy csak felolvassanak egy történetet. Ösztönzik a közönség részvételét, és gyakran kapcsolódnak hozzájuk egyéb tevékenységek (pl.: játékok, beszélgetések, feladatmegoldások stb.). Mindez könyvtári szakemberek közreműködésével történik.

Az Online Storytime Evaluation a Covid19-világjárvány miatt keletkezett. A pandémia ugyanis megakadályozta a személyes könyvtári programok szervezését. A könyvtáraknak online térbe kellett helyezniük a programjaikat annak érdekében, hogy továbbra is aktív kapcsolatot ápoljanak olvasóikkal. Az Online Storytime programot szerzők, illusztrátorok és kiadók támogatásával sikerült megvalósítaniuk.

Az Online Storytime az első évében megerősítette a könyvkiadói kapcsolatokat, több ezer gyermeket és felnőttet kötelezett el a könyvek és az olvasás mellett és jelentős bevételt hozott az írók, illusztrátorok és kiadók számára. (Online Storytime, é. n.)

A program méreteit remekül reprezentálja a weboldalon elhelyezett számláló, amely szerint 2023. november 9-ig 127 könyvtár jelentkezett, hogy szolgáltatásként kapcsolódna a programhoz. Ezek a könyvtárak 3664 könyvet vásároltak az Online Storytimes-hoz, ez összesen 412 író és illusztrátor 391 féle könyvét jelenti 55 kiadótól.

A "First 5 Forever" egy kisgyermekkorú műveltségfejlesztést célzó (early literacy) program, amit közösségi könyvtárak és őshonos tudásközpontok szerveznek. Elsődleges célja, hogy erős alapokat teremtsen az összes, 0-5 éves korú queenslandi gyerek műveltségéhez. A "First 5 Forever" segít a családoknak kapcsolódni az információkhoz, forrásokhoz és támogatáshoz, amire szükségük van ahhoz, hogy a gyerekek jövőbeni nyelvi és írástudás-fejlesztéséhez a legjobb alapot hozzák létre. (State Library of Queensland, é. n.)

A Tech Savvy Seniors Queensland Program egy több évig tartó folyamatos partnerség volt a Queenslandi Kormány (amit a Queensland Állami Könyvtár vezetett) és a Telstra között.

Ez a partnerség lehetőséget biztosított az idősebb emberek számára Queensland területén, hogy készségeiket és önbizalmukat fejlesszék a technológia használatában, hogy közösségi tevékenységekre, fontos szolgáltatások elérésére vagy személyes ügyintézésre használhassák azt.

A Telstra Tech Savvy Seniors programja az idősebb emberek támogatását célozta meg, hogy ők gördülékenyen kapcsolódjanak és részt vegyenek az online világban. A program célja, hogy növelje a digitális integrációt az öregedő népességnél, és hatékonyan járuljon hozzá a társadalmi elszigetelődés csökkentéséhez.

A Tech Savvy Seniors Queensland program 2016 és 2021 között digitális technológia oktatást nyújtott idős embereknek a kiválasztott közösségi könyvtárakban és őshonos tudásközpontokban Queensland területén.

Ebben az időszakban több, mint 35 000 idős ember ismerkedett meg a digitális technológiával, részt véve több, mint 7 000 ingyenes képzési foglalkozáson a közösségi könyvtárakban és az őshonos tudásközpontokban Queensland területén.

A Better Beginnings program egy nyugat- ausztráliai családi műveltség (family literacy) program, amely ingyenes olvasási csomagokon keresztül kapcsolja össze a családokat a könyvekkel. Célja, hogy az összes nyugat- ausztráliai gyermek műveltségét fejlessze és a tanulási eredményeit javítsa azzal, hogy ösztönzi a családokat, hogy minden nap olvassanak, beszéljenek, énekeljenek, írjanak és játszanak a gyermekükkel. (State Library Western Australia, é. n.)

Összegzés, kitekintés

A jövőben a finn könyvtári rendszer valószínűleg továbbra is élen jár majd az innovációban és a közösségi szolgáltatások terén. Az Oodi Könyvtár példája azt mutatja, hogy a modern technológia integrálása és a közösségi terek fejlesztése kulcsfontosságú a 21. századi könyvtárak számára. Finnország továbbra is befektethet a könyvtárak modernizációjába, fenntarthatóságába és a lakosság igényeinek kielégítésébe.

A digitális átalakulás és a globális trendek valószínűleg még több változást hoznak majd, mint például az online szolgáltatások bővítése, virtuális valóság használata és még

több interaktív program. Finnország példája követendő modell lehet más országok számára, ahol a könyvtárak szintén szeretnék növelni a látogatottságot és közösségi szerepüket. Az, hogy a könyvtárak nemcsak információforrások, hanem közösségi egyenlőséget elősegítő helyek is, kulcsfontosságú lehet a társadalmi fejlődés és a műveltségi szint további növelése szempontjából.

Finnország könyvtári rendszerének sikere arra ösztönözhet más országokat is, hogy a könyvtárakat ne csak könyvek tárolóhelyeként, hanem közösségi és kulturális központként tekintsék, ahol mindenki számára hozzáférhetővé válik a tudás és a kultúra.

Finnország kiváló könyvtári rendszerének jövője számos ígéretes lehetőséget tartogat, különösen az írni-olvasni tudók közel 100%-os arányának és a magas színvonalú oktatási rendszerének köszönhetően. Ahogy az ország továbbra is elkötelezett az esélyegyenlőség és a hozzáférhető oktatás mellett, a könyvtárak kulcsszerepet játszanak a műveltség fenntartásában és fejlesztésében.

Az oktatási rendszer folyamatos fejlesztése és az új technológiák integrálása várhatóan tovább növeli a könyvtárak szerepét a tanulási folyamatokban. A digitális források, online adatbázisok és e-könyvek széleskörű elérhetősége lehetővé teszi, hogy a könyvtárak még több emberhez jussanak el, és támogassák az egész életen át tartó tanulást.

A könyvtárak közösségi terei továbbra is fontos szerepet fognak játszani a társadalmi kohézió erősítésében. A Finnországban növekvő bevándorlás és a multikulturális társadalom kialakulása új igényeket teremt, amelyeket a könyvtárak rugalmasságukkal és sokoldalúságukkal képesek kielégíteni. Az olyan kezdeményezések, mint a multikulturális nappalik és a közösségi rendezvények, hozzájárulnak a társadalmi integrációhoz és a kulturális sokszínűség megőrzéséhez.

A fenntarthatóság és a környezetvédelem szintén kiemelt szerepet kap a jövő könyvtáraiban. Az új épületek tervezésénél és a meglévők felújításánál a környezetbarát megoldások és az energiatakarékosság előtérbe helyezése várhatóan még nagyobb hangsúlyt kap. A modern könyvtárak, mint az Oodi Könyvtár, példát mutatnak a fenntartható és innovatív építészeti megoldások terén.

Finnország könyvtári rendszere tehát nemcsak a jelenlegi igények kielégítésére, hanem a jövő kihívásainak való megfelelésre is felkészült. A technológiai fejlődés, a közösségi funkciók erősítése és a fenntarthatóság iránti elkötelezettség révén a finn könyvtárak továbbra is a világ élvonalában maradnak, és példaként szolgálnak más országok számára is.

Az amerikai könyvtári rendszer jövője a 21. századi elvárások teljesítésében rejlik, melyek közé tartozik a digitális szolgáltatások fejlesztése, a közösségi tér funkcióinak erősítése és a különféle programok szervezése. Az olyan könyvtárak, mint a New York Public Library és a Kongresszusi Könyvtár, továbbra is mintát szolgálnak a világ számára, nemcsak a könyvek és információk tárolásában, hanem a közösségi szolgáltatások és kulturális programok szervezésében is.

A könyvtárak szerepe a társadalmi egyenlőség előmozdításában és az információhoz való hozzáférés biztosításában továbbra is kulcsfontosságú marad. Az amerikai könyvtárak példája alapján más országok is inspirálódhatnak, hogy növeljék könyvtáraik közösségi szerepét és fejlesszék digitális szolgáltatásaikat. Az IFLA adatai és az olyan kutatások,

mint a német egyetem tanulmánya, rávilágítanak arra, hogy a könyvtárak nemcsak a múlt, hanem a jövő kulcsfontosságú intézményei is, amelyek hozzájárulnak a tudásalapú társadalmak fejlődéséhez és a kulturális gazdagság fenntartásához.

Az amerikai könyvtári rendszer fejlesztéseinek követése és adaptálása más országok számára is előnyös lehet, hogy saját könyvtáraikat még inkább a közösség szolgálatába állítsák, és biztosítsák a hozzáférést a tudáshoz és a kulturális értékekhez mindenki számára.

Az Egyesült Államok könyvtári rendszere jövője szintén számos izgalmas lehetőséget tartogat. Ahogy a digitális technológia egyre nagyobb szerepet kap a mindennapokban, úgy a könyvtárak is folyamatosan adaptálódnak és bővítik szolgáltatásaikat, hogy megfeleljenek a modern igényeknek. A hagyományos könyvtári funkciók mellett egyre nagyobb hangsúlyt kapnak a digitális források és szolgáltatások, mint például az e-könyvek, online adatbázisok és digitális olvasási platformok.

Az amerikai könyvtárak továbbra is kulcsszerepet játszanak a közösségek életében, különösen az oktatás és az információhoz való hozzáférés terén. Az oktatási kezdeményezések, mint az olvasási programok és írástudási kampányok, segítenek csökkenteni az analbetizmus arányát, különösen a hátrányos helyzetű csoportok körében. Az olyan programok, mint a "könyvtári órák" és a különböző workshopok, hozzájárulnak a közösségek műveltségi szintjének emeléséhez.

Az Egyesült Államok könyvtárai várhatóan továbbra is fontos szerepet játszanak a társadalmi egyenlőség előmozdításában, különösen azáltal, hogy mindenki számára hozzáférést biztosítanak az információhoz és az oktatáshoz. Az innováció és a technológiai fejlődés terén való elkötelezettségük révén a könyvtárak nemcsak lépést tartanak a változó világgal, hanem aktívan alakítják is azt.

A közösségi tér funkciójának erősítése és a sokszínű szolgáltatások nyújtása lehetővé teszi, hogy a könyvtárak továbbra is relevánsak maradjanak és vonzóak legyenek minden korosztály számára. Az amerikai könyvtári rendszer jövője tehát sok szempontból fényesnek tűnik, hiszen képesek alkalmazkodni a változó igényekhez és kihasználni az új technológiai lehetőségeket.

Az ausztrál könyvtári rendszer jövője ígéretes, mivel a könyvtárak nemcsak felismerik a globális változások szükségességét, hanem aktívan részt is vesznek az ezekhez való alkalmazkodásban. A digitális tartalmak szolgáltatásának fejlesztése, a fenntartható fejlődési célok támogatása és a közösségi tér szerepének erősítése mind hozzájárulnak ahhoz, hogy az ausztrál könyvtárak a jövőben is meghatározó szereplői legyenek a globális könyvtári színtérnek.

Az ausztrál könyvtárak példája jól mutatja, hogyan lehet a könyvtári rendszereket a modern igényekhez igazítani, miközben megőrzik a hagyományos könyvtári értékeket is. Az olyan kezdeményezések, mint a Libraries Transform, nemcsak az ausztrál könyvtárok számára nyújtanak értékes útmutatást, hanem inspirációt jelenthetnek más országok könyvtárai számára is.

A jövőben az ausztrál könyvtári rendszer várhatóan tovább fogja növelni a digitális elérések számát, és még inkább integrálódik a fenntarthatósági célok elérésébe. Az ilyen

innovatív és proaktív hozzáállás segíthet abban, hogy a könyvtárak továbbra is fontos szerepet játsszanak a társadalmi egyenlőség előmozdításában és a kultúra terjesztésében. Az ausztrál könyvtárakra tehát érdemes odafigyelni, hiszen úttörő szerepet töltenek be a könyvtári szolgáltatások fejlődésében és a közösségi terek kialakításában.

Ausztrália könyvtári rendszere a jövőben számos izgalmas lehetőséggel rendelkezik, amelyek tovább erősíthetik az ország szerepét a globális könyvtári közösségben. Az ország magas szintű írástudási aránya és az ingyenes, minőségi oktatás iránti elkötelezettsége alapot ad ahhoz, hogy a könyvtárak továbbra is jelentős szerepet töltsenek be az információhoz való hozzáférés és az életen át tartó tanulás terén.

Az Ausztrál Könyvtári és Információs Egyesület (ALIA) és az Ausztrál Közkönyvtárak Szövetsége (APLA) által közösen készített dokumentum kiemeli az életen át tartó tanulás fontosságát és a könyvtárak szerepét a felnőtt írástudás támogatásában. Az ilyen típusú kezdeményezések nemcsak a könyvtárak funkcióinak bővítését szolgálják, hanem a közösségi információs műveltség fejlesztését is elősegítik, ami hozzájárul a társadalmi egyenlőség előmozdításához.

A digitális technológiai fejlődés és a közösségi média terjedése új kihívások elé állítja a könyvtárakat, ugyanakkor lehetőségeket is teremt az információs szolgáltatások szélesítésére. Az ausztrál könyvtárak már most is élen járnak a digitális tartalmak és szolgáltatások terén, és várhatóan a jövőben is folytatják ezt az irányvonalat. Az e-könyvek, digitális archívumok és online források hozzáférhetősége tovább növeli a könyvtárak relevanciáját és elérhetőségét.

Az oktatás és a közösségi szolgáltatások integrálása terén is folytatódik az innováció. Az ausztrál könyvtárak nemcsak hagyományos információs központokként működnek, hanem aktívan részt vesznek a közösségi események szervezésében, a kulturális örökség megőrzésében és a szakmai fejlődés támogatásában is. A könyvtárak szerepe a társadalmi és szakmai kapcsolatokban továbbra is jelentős marad, segítve a közösségek kohézióját és fejlődését.

Az Ausztrál Könyvtári és Információs Egyesület által végzett felmérések és az ehhez kapcsolódó kezdeményezések azt mutatják, hogy az ország könyvtári rendszere folyamatosan alkalmazkodik a változó igényekhez és kihívásokhoz. Az innovatív megközelítések és a közösségi célok iránti elkötelezettség révén az ausztrál könyvtárak jövője bizakodóan tekinthet előre, és továbbra is példaértékű szerepet tölthetnek be a globális könyvtári közösségben.

Irodalomjegyzék

1993. évi XXXI. törvény az emberi jogok és az alapvető szabadságok védelméről szóló, Rómában, 1950. november 4-én kelt Egyezmény és az ahhoz tartozó nyolc kiegészítő jegyzőkönyv kihirdetéséről. <https://net.jogtar.hu/jogszabaly?docid=99300031.tv> (2024. november 26.)

About The New York Public Library. (é. n.). <https://www.nypl.org/help/about-nypl> (2024. november 26.)

Australian Library and Information Association. (2014). *Future of the Library and Information Science Profession: Library and Information Professionals*. Canberra ACT, Australian Library and Information Association. <https://read.alia.org.au/file/65/download?token=QsD8LjxX> (2024. november 26.)

- Australian Library and Information Association. (2017a). *IFLA global vision discussion: Report of the ALIA Australian Public Library Alliance*. <https://read.alia.org.au/ifla-global-vision-discussion-report-alia-australian-public-library-alliance> (2024. november 26.)
- Australian Library and Information Association. (2017b). *Libraries in the digital age*. <https://read.alia.org.au/libraries-digital-age> (2024. november 26.)
- Australian Library and Information Association. (2021a). *10 ways that libraries power smart cities*. <https://read.alia.org.au/10-ways-libraries-power-smart-cities> (2024. november 26.)
- Australian Library and Information Association. (2021b). *Online Storytime: 2021 Pilot Program Evaluation Report*. <https://read.alia.org.au/file/2192/download?token=yKvakaOh> (2024. november 26.)
- Australian Library and Information Association. (2021). *Submission in response to the Australian Government Inquiry into Adult Literacy*. <https://read.alia.org.au/file/1603/download?token=5DW8cBJF> (2024. november 26.)
- Australian Library and Information Association. (2023). *Libraries Transform*. <https://librariestransform.org.au/> (2024. november 26.)
- Australian Library and Information Association. (é. n.a). *School Libraries Support the Sustainable Development Goals*. <https://read.alia.org.au/school-libraries-support-sustainable-development-goals> (2024. november 26.)
- Australian Library and Information Association. (é. n.b). *Sustainable Development Goals*. <https://read.alia.org.au/sustainable-development-goals> (2024. november 26.)
- Australian Library and Information Association. (é. n.c). *Sustainable Development Goals: Stretch Targets for Australian Libraries 2020-2030*. <https://read.alia.org.au/sustainable-development-goals-stretch-targets-australian-libraries-2020-2030> (2024. november 26.)
- Béres, J. (2019). Az olvasás szerepe a személyiség gazdagításában. A kisgyermekes családok és a helyi fiatalok könyvtári támogatása. In Barátné Hajdu Á. & Béres J. (szerk.), *Olvasásfejlesztés könyvtári környezetben* (83–116. o.). Fővárosi Szabó Ervin Könyvtár.
- British Library. (2023). *50 facts about the British Library*. <https://blogs.bl.uk/living-knowledge/2023/07/50-facts-about-the-british-library.html> (2024. november 26.)
- Brogan, M., & Masek, M. (2011). AE2 Commander: Simulation and serious games in the online cultural heritage space. *Archives and Manuscripts*, 39(1), Article 1.
- Csépányi, Z. (2019). Z és Alfa generáció a könyvtárban. Kik ők és mit szeretnének? In J. Béres (Szerk.), *A könyvtárhasználat és az információkeresés fejlesztése* (35–71. o.). Fővárosi Szabó Ervin Könyvtár.
- Chicago Public Library. (é. n.). About *YOUmedia*. <https://www.chipublib.org/youmedia-teens/> (2024. november 26.)
- The Children and Youth Foundation. (é. n.). Read Hour spreads the joy of reading on September 8th: Almost 60,000 children and young people are participating in Finland. <https://readhour.com/2023/08/29/read-hour-spreads-the-joy-of-reading-on-september-8th/> (2024. november 26.)
- The City of San Diego. (2024). 2024 Summer Reading Program. <https://www.sandiego.gov/public-library/kidsandteens/summerreading> (2024. november 26.)
- The City of San Diego. (é. n.a). 1000 Books Before Kindergarten. <https://www.sandiego.gov/1000books> (2024. november 26.)
- The City of San Diego. (é. n.b). Homeschool Resource Center. <https://www.sandiego.gov/public-library/distance-learning-center> (2024. november 26.)
- The City of San Diego. (é. n.c). Local Author Showcase. <https://www.sandiego.gov/public-library/news-events/localauthors> (2024. november 26.)
- The City of San Diego. (é. n.d). Services. <https://www.sandiego.gov/public-library/services> (2024. november 26.)

- The City of San Diego. (é. n.e). *MatchBook - Ignite Your Love of Reading!* <https://www.sandiego.gov/public-library/matchbook> (2024. November 26.)
- City of Sydney. (é. n.a). *Auslan and English Storytime at Glebe Library.* <https://whatson.cityofsydney.nsw.gov.au/events/auslan-and-english-storytime-darling-square-library> (2024. november 26.)
- City of Sydney. (é. n.b). *Borrow an ebook.* <https://www.cityofsydney.nsw.gov.au/library-information-services/borrow-ebook> (2024. november 26.)
- City of Sydney. (é. n.c). *Children and family collections.* <https://www.cityofsydney.nsw.gov.au/library-collections/children-and-family-collections> (2024. november 26.)
- City of Sydney. (é. n.d). *Game on! Tabletop games ready to borrow.* <https://news.cityofsydney.nsw.gov.au/articles/game-on-tabletop-games-ready-borrow-city-sydney-library> (2024. november 26.)
- City of Sydney. (é. n.e). *Library.* <https://library.cityofsydney.nsw.gov.au/Montage/Kits.aspx?refinements=XFTTG> (2024. november 26.)
- City of Sydney. (é. n.f). *Rhymetime @ Surry Hills Library, 0 to 2 years.* <https://whatson.cityofsydney.nsw.gov.au/events/rhymetime-surry-hills-library-0-2-years> (2024. november 26.)
- Dombi J., Egervári D., Fodorné Tóth K., Simon K., Sipos N., Vörös Z. (2022). *Fehér Könyv a digitális oktatás- és tanulástámogatásról.* Pécs: PTE DOT. https://pte.hu/sites/pte.hu/files/2023-07/ptedot_pdf.pdf
- Egervári D. (2024). Könyvtárak a közösségi médiában. *Tudásmenedzsment*, 25 (1), 53-62. <https://journals.lib.pte.hu/index.php/tm/article/view/7572/7081>
- Egervári D., Simon, K. (2023). H5P interaktív tartalmak: felhasználási lehetőségeik és rövid módszertani útmutató. *Tudásmenedzsment*, 24 (Különszám), 127-142. <https://journals.lib.pte.hu/index.php/tm/article/view/6322/6020>
- ENSZ. (é. n.). *Fenntartható Fejlődési Célok.* Egyesült Nemzetek Szervezete. https://unis.unvienna.org/unis/hu/topics/sustainable_development_goals.html (2024. november 26.)
- EURead. (é. n.). *Book Bag to Every Baby Born in Finland.* <https://euread.com/campaign/book-bag-to-every-baby-born-in-finland/> (2024. november 26.)
- Francis, A. (2010). Thursdays with MacGyver: The Benefits of a Library Therapy Dog. *Children & Libraries: The Journal of the Association for Library Service to Children*, 7(2), Article 2.
- The Global Economy.com. (é. n.). Population density—Country rankings. https://www.theglobaleconomy.com/rankings/population_density/Europe/ (2024. november 26.)
- Helsinki. (é. n.a). *Suomen yleisten kirjastojen tilastot.* <https://tilastot.kirjastot.fi/index.php?lang=en#results> (2024. november 26.)
- Helsinki. (é. n.b). *Varaamo – Tilat ja laitteen varattavana.* <https://varaamo.hel.fi/> (2024. november 26.)
- IFLA. (é. n.). Library Map of the World. <https://librarymap.ifla.org/map/Metric/Physical-Visits/LibraryType/National-Libraries,Academic-Libraries,Public-Libraries,Community-Libraries,School-Libraries,Other-Libraries/Country/United-States-of-America/Weight/Totals-by-Country> (2024. November 26.)
- Instagram. (é. n.). *Nypl.* <https://www.instagram.com/nypl/> (2024. november 26.)
- Jávorka, B. (2019). Gamification könyvtári környezetben. In Barátné Hajdu, Á. & Béres, J. (szerk.), *A digitális kompetencia fejlesztése a könyvtárakban* (141–177. o.). Fővárosi Szabó Ervin Könyvtár.
- The Kansas City Public Library. (é. n.). Philip Heying: A Survey of Elemental Gratitude. <https://kclibrary.org/exhibits/philip-heyings-survey-elemental-gratitude> (2024. november 26.)
- Libraries SA. (é. n.). *Tomorrow's Libraries: Future directions of the South Australian public library network.* https://www.libraries.sa.gov.au/custom/web/PLS/SAPLN_tomorrows_libraries_digital_edition_3.pdf (2024. november 26.)

- Library of Congress. (é. n.). *General Information*. <https://www.loc.gov/about/general-information> (2024. November 26.)
- Literacy for Life Foundation. (é. n.). *Literacy for Life Foundation*. <https://www.lflf.org.au/> (2024. november 26.)
- Literary Hub. (2018). *The 12 Most Popular Libraries in the World*. <https://lithub.com/the-12-most-popular-libraries-in-the-world/> (é. n.)
- Lukukeskus Läsecentrum. (é. n.a). *Lukukeskus Läsecentrum*. <https://lukukeskus.fi/en/> (2024. november 26.)
- Lukukeskus Läsecentrum. (é. n.b). *Read Aloud program & Book bag to every baby born in Finland*. <https://lu-elapselle.fi/read-aloud/> (2024. november 26.)
- Lukuviikko Läsveckan. (é. n.). *Reading Week*. <https://lukuviikko.fi/information-about-reading-week/> (2024. november 26.)
- Ministry of Education and Culture. (é. n.). *Library network*. <https://okm.fi/en/library-network> (2024. november 26.)
- Nagy, A., Békésiné Bognár, N. E., Havadi, G. (2022). Könyvtárak az energia-veszélyhelyzet idején. https://ki.oszk.hu/sites/default/files/hirfajlok/energia.veszhelyzet_0.pdf
- Nagy, A., Varga, B. (2024). Zöldkönyvtári iránytű a Hamvas Béla Pest Megyei Könyvtár ajánlása a KSZR-es településeknek. *Háromkás* 2 (5-6.), 42. <https://journals.oszk.hu/haromka/article/view/38564/23692>
- Nemoda, Zs., Héjja, B., Nagy, A., Tóth, M. (2024). A Pest Megyei Digitális Könyvtár fejlesztése. Tick, J., Kokas, K., Holl, A. (szerk.). *Az oktatás, a kutatás és a közgyűjtemények digitális transzformációja felsőfokon*. Budapest: HUNGARNET Egyesület, MTA Könyvtár és Információs Központ. <http://ocs.mtak.hu/index.php/nws/nws2024/paper/view/176/189>
- New York Public Library. (2011). *Find the Future*. <https://www.nypl.org/node/120066> (2024. november 26.)
- New York Public Library. (é. n.). *New! Teen Center at Harlem Library*. <https://www.nypl.org/spotlight/teen-center/harlem> (2024. november 26.)
- Online Storytime. (é. n.). *Online Storytime*. <https://onlinestorytime.org.au/> (2024. november 26.)
- Oodi. (é. n.). *Studios*. <https://oodihelsinki.fi/en/services/studios/> (2024. november 26.)
- Országos Széchényi Könyvtár. (é. n.). *Statisztika*. <https://www.oszk.hu/statisztika> (2024. november 26.)
- Parent's guide: The importance of reading to a child*. (2023). https://luelapselle.fi/wp-content/uploads/2023/08/Lue_lapselle-vanhemman-opas-A4-englanti-2023.pdf (2024. november 26.)
- Rea, A. (2023). *Page Public Library, Community Heartbeat: Best Small Library In America, 2023*. <https://www.libraryjournal.com/story/page-public-library-community-heartbeat-best-small-library-in-america-2023> (2024. November 26.)
- Reach out and Read. (é. n.). <https://reachoutandread.org/> (2024. november 26.)
- Read Hour. (é. n.). *Read Hour*. <https://readhour.com/> (2024. november 26.)
- Snyder Broussard, M. J. (2010). *Secret Agents in the Library: Integrating Virtual and Physical Games in a Small Academic Library*. *College & Undergraduate Libraries*, 17(1), Article 1. <https://doi.org/10.1080/10691310903584759>
- Sonnevend, P. (2003). Az angolszász közkönyvtár létrejötte: Az 1850-es törvény születése és végrehajtása. *Könyv, könyvtár, könyvtáros*, 11. szám, Article 11.
- State Library of Queensland. (é. n.). *First 5 Forever*. <https://www.slq.qld.gov.au/about/partnerships-and-collaborations/local-government-and-public-libraries/programs/first-5> (2024. november 26.)
- State Library Western Australia (é. n.). *Better Beginnings*. <https://www.better-beginnings.com.au/> (2024. november 26.)

- Szabó, D. (2024). Online olvasás- és szolgáltatásnépszerűsítés a könyvtárakban: a közösségi média és a könyves influenszerek. *Könyv és Nevelés: az Oktatókutató és Fejlesztő Intézet Folyóirata*. 25 (1), 48-67. https://epa.oszk.hu/03300/03300/00040/pdf/EPA03300_konyv_es_neveles_2024_01_048-067.pdf
- Tóth, M. (2015). *Könyvtár és közösség*. Argumentum.
- Tóth, M. (2019). Új típusú együttműködések. In Béres, J. (szerk.) (2019). *A Könyvtárhasználat és az információkeresés fejlesztése* (317–345. o.). Fővárosi Szabó Ervin Könyvtár.
- UNESCO. (2020). *SDG 4—Education 2030, Part II: UNESCO Strategy for Youth and Adult Literacy (2020-2025)—Action Plan*. <https://unesdoc.unesco.org/ark:/48223/pf0000372743> (2024. november 26.)
- Urban Libraries Council. (é. n.). *Pathway to Reading Sensory Wall*. <https://www.urbanlibraries.org/innovations/pathway-to-reading-sensory-wall> (2024. november 26.)
- Varga, K. (2020). A tudásalapú társadalom műveltségelfogadása. *Tudásmenedzsment*. 21 (Különszám), 64-71. <https://journals.lib.pte.hu/index.php/tm/article/view/3454/3216> (2025. április 17.)
- World Population Review. (2023). *Literacy Rate by Country 2023*. <https://worldpopulationreview.com/country-rankings/literacy-rate-by-country> (2024. november 26.)
- Young, A. (2021). *Finland Has Some of the Best Public Libraries in the World and They Offer More Than Just Books. My Modern MET*. <https://mymodernmet.com/helsinki-finland-oodi-library-royalties/> (2024. november 26.)